BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

YIL: 13 MAYIS 1986 SAYI: 295

Kaddafi'yi Devirme Operasyonu

ABD'nin Libya'yı bombalaması tüm dünyada sert tepkilere yol açtı. Sosyalist Blok, Arap ülkeleri ve Bağlantısızlar saldırıyı ağır bir şekilde mahkum ederlerken "Batılı" ülkelerin çoğu Reagan'ı şu veya bu ölçüde eleştirdiler.

Beyaz Saray Libya'yı bombalamanın gerekçesi olarak, Kaddafi'den kaynaklandığını iddia ettiği terörü gösterdi. Bu gerekçe Kaddafi'ye karşı en düşmanca tutumlar içinde olanları bile ikna etmedi. Çünkü ABD'nin saldırısının, terörü tırmandırması ihtimali daha fazlaydı. Nitekim bombalamanın hemen ertesinde Beyrut'taki Britanyalı rehinelerin öldürülmeleri, ABD'nin gerekçesinin nasıl mesnetsiz olduğunu ortaya koydu.

Aslında Reagan'ınki gerekçe değil *BAHANE* idi. Saldırıdan dört gün sonra yaptığı basın toplantısında ABD Dışişleri Bakanı Shultz, Libya silahlı kuvvetleri içinde bir hayli rejim karşıtı bulunduğunu ve "ABD'nin Libya'yı bombalamasının amacının, Kaddafi'yi devirecekleri cesaretlendirmek" olduğunu açıkladı ve "şayet bir darbe gerçekleşirse bundan âlâsı olmaz." dedi. (I.H.Tribune, 19-20 Nisan 1986)

Hoşlanmadığı iktidarlardan punduna getirip kurtulmak, ABD'nin dış politikasının geleneksel bir motifi. Musaddık'tan Domuzlar Körfezi çıkartmasına, Allende'den Grenada'nın işgaline kadar bunun onlarca örneği var. Bu nedenledir ki, Kaddafi'den kurtulmak için fırsat kollayan Reagan yönetimi, "diskotek" olayını bahane edip Libya'yı bombaladı.

ABD yönetimi nerede bir antiemperyalist kıpırdanış olsa, kırmızı görmüş boğa gibi davranıyor. 100 küsür bin nüfuslu minnacık Grenada'nın istila edilmesinin, Nikaragua'daki yönetimin devrilmesi için binbir dalavere çevirilmesinin ve Kaddafi'nin devamlı tehdit edilmesinin bir sebebi bu. Washington için gerçek bir ulusal kurtuluş mücadelesi, tutarlı ve istikrarlı bir antiemperyalist politika demek, felaketlerin en büyüğü demek. Çünkü bu tür hareketler hem emperyalizmin sömürü alanını daraltıyorlar, hem de doğal gelişimleriyle dünya sosyalist sisteminin yanında yer alıyorlar.

Libya baskınının bir diğer önemli sebebi ise, Reagan yönetiminin uluslararası gerginliği tırmandırma politikası. SSCB'nin dış politikasında ulusal kurtuluş mücadelelerine yardımın ve antiemperyalist politika güden ülkelerle dostça ilişkilerin ilkesel bir yer tuttuğunu bilen Washington, Libya'yı bombalamanın Moskova'nın tepkisini çekeceğinden emin. Böylece Reagan, 1985 Kasım'ındaki Cenevre Zirvesi ile başlayan SSCB-ABD ilişkilerindeki nispi yumuşamaya son vermeyi ve eski gerginliği yeniden egemen kılmayı planlıyor.

Moskova'nın, Libya'nın bombalanmasına tepkisi bilindiği gibi sert oldu. Arkasından, bu yıl yapılması planlanan zirve toplantısının öngörüşmelerine katılacak Şevardnadze'nin seyahati iptal edildi. Ancak Gorbaçov, ABD'nin, "Moskova mızıkçılık yapıyor" yollu demagojilerine meydan vermemek için zirveden vazgeçilmediğini açıkladı ve somut meyve vermeyecek toplantıların bir anlam taşımayacağı şeklindeki haklı uyarılarını bir daha hatırlattı. Böylece zirve görüşmelerine çok önem veriyormuş gibi gözükürken uzayı silahlandırmaktan geri durmayan Reagan'ın riyakâr tutumunu gözler önüne serdi.

Olaya gelen tepkilerin şiddetine rağmen Reagan daha da saldırganlaştı ve "gerekirse yeniden bombalayacağız" dedi. Yani, "benden (ABD militarist güçleri anlaşılsın) sonra tufan!" Öyle ise Washington'un saldırganlığını kim durduracak?

Günümüz dünyasında insanoğlunun kafasını en çok meşgul eden sorulardan birisidir bu. Ve cevabı da bir hayli karmaşık olmasına rağmen özünde son derece basittir: ABD egemenlerini durduracak olan *YIĞINLARDIR, TÜM DÜNYA HALKLARIDIR.*

Sorunun cevabı bu kadar yalındır ama, sıra *"NASIL"*'a geldiğinde mesele alabildiğine çetrefilleşmektedir.

Alalım, Beyaz Saray'da kimin oturacağına karar veren ABD

(Devamı 15. sayfada)

Sosyal Demokrasi ve Bilimsel Sosyalizm (XV)

Ahmet Kaçmaz

Sosyal demokratların Marksistlere karşı çıkarlarken dillerine doladıkları belli başlı konulardan birisi, "proletarya diktatörlüğü"dür. Sosyal demokratlara göre Marksistler kapitalizmi "ihtilal" ile –yani "şiddet" kullanarak– devirip yerine proletarya diktatörlüğünü kurmayı "seçerlerken", kendileri "barışçı" mücadeleyi ve "demokrasi"yi "seçmişlerdir". Gerek "barış" gerekse "demokrasi" kavramları, "şiddet" ve "diktatörlük" kavramlarına kıyasla, soyut planda *POZİTİF* izlenim doğurdukları için, sosyal demokratların konuya değgin demagojileri bir hayli etkili olmakta, devrimci mücadeleyi ve proletarya diktatörlüğünü reddeden görüşler işçiler arasında dahi –ülkesine göre değişen oranlarda– azımsanmayacak taraftar kazanmaktadır. Bu nedenle konuya ilişkin yanıltmacaların üzerine gidilmesi ve gerçeğin ne olduğuna kısaca göz altılması zaruridir.

MARKSİSTLER VE PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ

Evet, Marksistlerin kapitalist düzene ihtilalci yoldan son verip yerine proletarya diktatörlüğünü kurmayı "seçtikleri" doğrudur. Ama onlar bu yolu, keyifleri böylesini istediği, yahut şiddetten hoşlandıkları ve diktatörlüğe hevesli oldukları için seçiyor değillerdir. Olamazlar da. Şiddetin ve baskının her türlüsünden bütünüyle arınmış bir dünyayı hedefleyen, bu kadarla kalmayıp hayatları boyunca emekçi yığınlara uygulanan şiddet ve baskıya karşı mücadele veren Marksistlerin "zorba ve diktacı" oldukları iddialarının inandırıcılığı yoktur. Marksistler ihtilali ve proletarya diktatörlüğünü "seçmişler" –ve hala daha "seçiyorlar"– ise bunun sebebi onların, insan toplumunun tarih boyunca göstermiş ve göstermekte olduğu gelişmenin kanunlarını derinlemesine kavramış, mevcut somut özgül durumda, yani kapitalizmin yerini sosyalizme bırakması sürecinde "dünyayı değiştirmenin" yolunu –genel kaide olarak– ihtilalde ve proletarya diktatörlüğünde görmüş –ve görüyor– olmaları. Bir başka deyişle ihtilal ve proletarya diktatörlüğü, kapitalizmden sosyalizme geçişte –yine kuralında– *ZARURET* olarak kendilerini dayattıkları için Marksistler ihtilalcidirler ve proletarya diktatörlüğünün savunucularıdırlar.

Proletarya diktatörlüğünün zaruretini, önce teorik planda çıkarsayıp belirlemek, yine Marx'ın başarısı olmuştur. Marx daha 1852 yılında şöyle diyordu:

> "... Ve bana gelince, modern toplumdaki sınıfların ya da bunlar arasındaki savaşımın varlığını keşfetmiş olma onuru bana ait değildir. Burjuva tarihçileri bu sınıf savaşımının tarihsel gelişimini, burjuva iktisatçılar da sınıfların ekonomik anatomisini benden çok önce açıklamışlar. Benim yeni olarak yaptığım: 1) Sınıfların varlığının ancak üretimin gelişmesindeki belirli tarihsel evrelere bağlı olduğunu; 2 Sınıf savaşımının zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne vardığını; 3) Bu diktatörlüğün kendisinin bütün sınıfların ortadan kaldırılmasına ve sınıfsız bir topluma geçişten başka birşey olmadığını kanıtlamak olmuştur... (Marx'tan New York'taki J.Weydemer'e 5 Mart 1852 tarihli mektuptan. Marx-Engels, Seçme Yapıtlar, Sol Yayınlar, 1976, Cilt 1, s. 637)

"Proletarya diktatörlüğü" konusunda Marx'ın *TEORİK* öngörüsünün ne kadar doğru ve yerinde olduğu bir süre sonra Paris Komünü deneyi ile, sosyal *PRATİK* tarafından kanıtlandı. Daha sonra Marx, Gotha Programı'na yönelttiği eleştirilerde, proletarya diktatörlüğü konusundaki görüşünün altını bir kere daha net bir şekilde çizdi:

> "Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birinden ötekine devrimci dönüşüm dönemi yer alır. Buna da bir siyasal geçiş dönemi tekabül eder ki, burada, devlet proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka birşey olamaz." (Marx-Engels, Seçme Eserler, Sol Yayınlar, Cilt 3, s. 31-32)

Marx'ın proletarya diktatörlüğü konusundaki görüşü böylesine açıktır. Buna rağmen Marx genel kaidenin dışında kalan istisnai durumlara da dikkat çekmekten geri durmamıştır. O, Birinci Enternasyonal'in 1872'deki Lahey Kongresi'nde yaptığı konuşmasında şöyle diyordu:

> "İşçi, emeği yeni bir biçimde örgütlemek için günün birinde siyasal iktidarı ele geçirmek zorunda kalacaktır; eğer, onu ihmal eden ve alaya alan eski hıristiyanların durumunda olduğu gibi, yeryüzü cennetinin yokolup gittiğini görmek istemiyorsa, eski kurumları destekleyen eski politikayı altetmek zorunda kalacaktır.
>
> Ama bu hedefe varma yollarının her yerde aynı olduğunu hiçbir zaman iddia etmedik.
>
> Çeşitli ülkelerin kurumlarının, alışkanlıklarının ve geleneklerinin dikkate alınması gerektiğini biliyoruz; ve işçi sınıfının hedefine barışçıl yollarla varabileceği Amerika, İngiltere –ve eğer kurumlarınızı daha iyi bilseydim Hollanda'yı da bunlara eklerdim– gibi ülkeler olduğunu yadsımıyoruz. Eğer bu doğruysa, Kıta ülkelerinin çoğunda devrimlerimizin manivelasının zor olması gerektiğini de kabul etmeliyiz;

emeğin egemenliğini kurmak için günün birinde başvurmak zorunda kalacağımız şey, zordur." (age, Cilt 2, s. 350)

Yukarıdaki sözleriyle Marx, kapitalizmden sosyalizme geçişte ihtilalin kaçınılmaz olduğu şeklindeki görüşünü bir kere daha teyit ediyor. Ancak barışçı geçişin de mümkün olabileceği durumlara dikkati çekmekten geri kalmıyor. Marx'ın meseleye bu şekilde bakışı, ihtilalci geçiş ve proletarya diktatörlüğü konularında yapılagelen demagojilerin nasıl tahrifata dayandığını ve ne kadar kasıtlı olduğunu gösteriyor. Marx'a göre, "emeğin yeni biçimde örgütlenmesi" yani kapitalist sömürüye son verilerek emeğin meta olmaktan kurtarılması, iktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Ve birkaç istisna dışında bu hedefe varabilmek için zora başvurmaktan, yani burjuvazinin iktidarına devrimle son verip yerine proletarya diktatörlüğünü kurmaktan başka çare yoktur.

BARIŞÇI GEÇİŞİN GÜVENCESİ

Marx'ın İngiltere ve ABD gibi ülkelerde barışçı geçişi mümkün görmesinin başlıca nedeni o günün şartlarında bu ülkelerdeki devletin bürokratik ve militarist örgütlenmelerinin bir hayli zayıf olmasıydı. Bu şartlarda işçi sınıfının partisi genel oy yolundan parlamentoda çoğunluğu sağlayabilir ve mevcut devlet mekanizmasını parçalamaya gerek kalmaksızın ekonomide ve sosyal yapıda sosyalist dönüşümleri gerçekleştirebilirdi.

Burada gözden asla kaçırılmaması gereken nokta, barışçı geçişin proletarya diktatörlüğünü dışlamayacağı, aksine zorunlu olarak ona ihtiyaç duyacağıdır. Çünkü biliyoruz, devlet egemen sınıflar diktasının aracıdır ve burjuvazinin devletinin parçalanmaya gerek göstermeyecek kadar zayıf olması, proletaryanın kendi devletini oluşturmayacağı, devletin sınıflar üstü bir konuma getirileceği anlamına gelmez. Burjuvazinin elindeki üretim araçlarının, zora başvurulmaksızın istimlak yoluyla bedeli ödenerek millileştirilmesi, —burjuva devletinin de zorunlu kamu yatırımları için başvurduğu bu yol— şimdi tam bir nicelik sıçramasıyla nitelik değiştirir ve eskiden kapitalizmin bekasına hizmet ederken bu sefer kapitalist sınıfın toplumdan tasfiyesine yol açar. Bu uygulama, istenildiği kadar parlamentodan çıkan kararlarla, ulusun çoğunluğunun iradesi doğrultusunda gerçekleştirilsin, bir kısım insanların servetlerini özgürce değerlendirmelerini engellediği gibi, (çünkü kapitalistler kendilerine ödenen istimlak bedellerini artık üretim araçları satın almaya yatıramazlar) burjuvaziye sınıf olarak varlığını koruma hakkı tanımadığı için proletaryanın seçimle işbaşında bulunduğu rejim fiiliyatta onun diktatörlüğü olur. Kaldı ki bütün dünyanın bir anda sosyalizme geçmesi mümkün olmayacağına göre, boy göstereceği kesin olan dış baskı ve müdahale, yerli burjuvazinin müdahalecilerle işbirliği ihtimali, proletaryanın başlangıçta güçlü bir devlet mekanizması oluşturmasını zorunlu kılar. Bunlara ekonominin merkezi planlaması için gerekli örgütlenmeler de ilave olduğunda ortaya çıkan devlet, kolladığı emekçi yığınların, onun başını çeken proletaryanın diktatörlüğünden başka birşey olamaz. Bir diğer deyişle kapitalizmden sosyalizme geçiş barışçı yoldan olsa bile bunun müeyyidesi ve güvencesi, —kanunlar karşısında herkesin eşit olması halinde dahi— fiilen işlemesi kaçınılmaz olan proletarya diktatörlüğüdür. Nasıl ki, kanunlar karşısında herkesin eşit olduğu bir kısım gelişkin kapitalist ülkelerde, burjuvazinin egemenliğinin müeyyidesi ve güvencesi, onun diktatörlük aracı olan burjuva devlet ise...

Marx'ın sosyalizme geçiş konusundaki görüşleri böylesine vazıh iken, yine de bazıları, üstelik Marksizm adına onun görüşlerini tahrif etmekten geri durmamışlardır. Bu konuda da bildiğimiz gibi başı çeken ve en ileri giden Kautsky olmuştur. Yine biliyoruz Lenin, Kautsky'nin kafaları bulandırmasına meydan vermemiş ve onunla yaptığı polemiklerle, özellikle *MARX ve ENGELS'E DAYANARAK* "sosyalist devrim" ve "proletarya diktatörlüğü" konularını Marksist öğreti içinde yetkin bir şekilde bütünlüğe kavuşturmuştur.

ENGELS DEVRİMCİLİKTEN NASIL VAZGEÇTİ(!)

Böyleyken hâlâ daha birçokları, bu sefer Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin mimarı olduğu ve proletarya diktatörlüğü uygulamasının başında yer aldığı için olsa gerek, Lenin'i gözden düşürmek, bu yoldan Marksist-Leninist öğretiyi zayıflatmak amacıyla Marx ve Engels'i tahrif etmekten, kendilerince yorumlamaktan geri durmamaktadırlar. Bu kervanda yer almaktan medet umanlardan birisi de İsmail Cem'dir. Cem'e bakacak olursak Marx'ın Fransa'da Sınıf Mücadelesi kitabının 1895 basımına Engels'in yazdığı ünlü önsöz, handiyse sosyal demokrasinin amentüsü, en azından onlardan birisidir:

> "Demokrasi konusunda 'farklı' yaklaşımı geliştirecek sosyalistlerin (Bernstein, Kautsky, Jaures, vb.) baştacı ve çıkış yapacağı düşünceler, Engels'in, hayatının son yılında (1895) yazdıklarıdır. Engels, Marx'ın *'Fransa'da Sınıf Mücadeleleri'* kitabının yeni baskısına yazdığı *'giriş'* bölümünde, klasik demokrasiye çok değişik, çok yeni ve geçmiştekinden radikal olarak farklı bakmaktadır." (agk, s. 109)
>
> "Engels'in bu ünlü yazısının yol açtığı tartışmalara değinmeyeceğiz: Kimileri, Engels'in *'malumun ilanından'** başka birşey yapmadığını, 'nihai kavga-

*Tırnak içindeki deyişin doğrusu "mâlumun ilâmı"-dır. Orijinal metne sadık kalındığı için düzeltilmedi. (AK)

ya', 'kritik an'a hazırlanışın ek bir yöntemine işaret ettiğini söyleyecektir. İşçi hareketini demokrasi tercihine yönlendirmek isteyenler ise, Engels'in bu son yazısında, *'siyasal vasiyetinde'* çok şey bulabileceği açıktır: Engels, şiddet yerine yasal çerçevenin –parlamento ve genel oy– mücadelesini önermekte, bu çerçevenin işçileri değil, giderek hakim sınıfı ürettiğini yazmaktadır. Ayaklanmayı, darbeyi, barikatı 'geçmişe ait' diye nitelemekte, temsili demokrasinin genel oyunu, işçi partisi adına 'sürekli' bir kazanımın aracı diye nitelemektedir. Genel oy, işçi hareketinin, 'yepyeni' mücadele yöntemidir artık...

Engels'in 'nihai' amacı ne olursa olsun, bu yazdıkları demokrasi konusunda hem Marx'dan hem de bizzat kendi geçmiş yazılarından radikal biçimde farklıdır. Bundan böyle, Alman işçi hareketinin *'revizyonist' akımı, kendi meşruiyet kaynakları arasında Engels'i de sayabilecektir...*" (Sosyal demokrasi Nedir, Ne Değildir?, s. 109-113)

Gerçekten bu yazısında Engels, parlamenter mücadelenin işçi sınıfı için taşıdığı anlam ve önemin altını vurgulu bir şekilde çizmiştir. Bunu da bilerek yapmıştır. Çünkü önsözün yazıldığı Marx'ın sözkonusu kitabı, yarım asır öncesine aittir. O günlerden bu yana Avrupa'da ve özellikle Almanya'da baş döndürücü değişiklikler olmuştur. İşte Engels, okuyucunun, Marx'ın kitabını günün şartlarında daha iyi hazmedebilmesine hizmet etmek için söz konusu önsözü yazmak gereğini duymuştur.

Bu önsöz nedeniyle sosyal demokrasinin, İ. Cem'in tabiriyle, "kendi meşruiyet kaynakları arasında Engels'i de saydığı" iddiasına gelince, bu sadece Cem'in kendisinin kuruntusudur. Evet, yine İ.Cem'in deyişiyle "işçi hareketini demokrasi tercihine yönlendirmek isteyenlerin" ("devrimden vazgeçirmek isteyenlerin" demek istiyor. A.K.) Engels'in bu yazısında "çok şeyler bulabilmeleri" mümkündür. Ancak bir şartla: *TAHRİFATA* başvurarak! Vaktibirliğinde Lenin'le polemiklerinde Kautsky'nin yaptığı nasıl bu idiyse, İ.Cem'in bugün yaptığı da aynısıdır. Söz konusu yazıdan aşağıya alınan bölümde Engels, ne demek istediğini hiçbir yoruma yer vermeyecek netlikte dile getirmektedir:

"Ama, başka ülkelerde ne olursa olsun, Alman sosyal demokrasisinin özel bir durumu vardır ve bu bakımdan da, hiç değilse kısa vadede özel bir görevi vardır. Alman sosyal-demokrasisinin sandık başına gönderdiği iki milyon seçmen, onların ardındaki seçmen olmayan gençler ve kadınlar, uluslararası proletarya ordusunun en kalabalık, en sıkı örülmüş kitlesini, kesin 'vurucu grubunu' oluşturur. Bu kitle, daha şimdiden, kullanılan oyların dörtte birinden fazlasını sağlamıştır; ve, kısmi *Reichstag* seçimlerinin, çeşitli ülkelerin Diyet seçimlerinin, belediye meclisi ve işçi-patron arası hakem kurulları seçimlerinin tanıtladıkları gibi durmadan artmaktadır. Bu yığının büyümesi, tıpkı bir doğal süreç kadar kendiliğinden, o kadar duraklamadan, o kadar karşı durulmaz bir biçimde ve aynı zamanda o kadar telaşsızca olmaktadır. Bu büyümeyi engellemek için hükümetin yaptığı bütün müdahaleler, güçsüzlüğünü ortaya koymuştur. Bugünden iki milyon ikiyüzelli bin seçmene bel bağlayabiliriz. Eğer bu böyle giderse yüzyılın sonuna kadar, toplumun orta tabakalarının, küçük burjuvazinin ve küçük köylülerin en büyük bölümünü elde ederiz ve ülkenin içinde belirleyici bir etkinliği olan, bütün öteki güçlerin, ister istemez karşısında eğilmek zorunda olacağı bir güç haline gelinceye kadar büyürüz. Bu çoğalıp büyüme temposunu, kendiliğinden iktidardaki hükümet sisteminden daha güçlü duruma gelinceye kadar, günden güne güçlenen bu vurucu gücü öncü kavgalarıyla yıpratmayıp *SON KESİN AN* gelinceye kadar hiçbir saldırıya uğratmaksızın koruyup sürdürmek, işte başlıca görevimiz budur. Yoksa Almanya'daki dövüşken sosyalist kuvvetlerin sürekli büyümesini geçici olarak durdurabilecek ve hatta onu bir süre geriletebilecek bir tek çare vardır, o da, 1871'de Paris'te olduğu gibi askeri birliklerle büyük çapta bir çatışma ve büyük kan dökülmesidir. Zamanla bunun da üstesinden gelinecektir elbette. Millyonlarla sayılan bir partiyi, tüfek ateşiyle yer yüzünden silip atmaya, Avrupa ve Amerika'nın bütün mekanizmalı tüfekleri yetmez. Ne var ki normal gelişme felce uğrar, belki de, kritik anda orda bulunmaz, *SON VE KESİN KAVGA* gecikir, uzar ve beraberinde daha ağır fedakarlıkları getirir." (Marx-Engels, Seçme Yapıtlar, Cilt 1, s. 244-245) (Majiskülleyen A.K.)

Yukardaki paragraf, önsözde açımlanan konunun Engels'in kaleminden özlü bir özetidir. Ve bu nedenle de yazının belkemiğini oluşturmaktadır. Önsözden işine gelen yerleri cımbızla seçip alıntı yapan İ.Cem ise yazının bu bölümünü şöyle geçiştiriyor:

"Engels, iki milyona yaklaşan oyun önemini bir kez daha vurguladıktan sonra, bir büyük silahlı çatışmanın normal gelişimi paralize edeceğini, büyük güçten yoksun kalınacağını ve daha ağır fedakârlık getireceğini' yazmaktadır." (Sosyal Demokrasi Nedir Ne Değildir?, s. 112)

İ.Cem tahrifatcılıkta bu kadarla da kalmıyor ve yazısını şöyle sürdürüyor:

"Engels'in bu giriş yazısı,... şu cümlelerle noktalanmaktadır:

'...Bizler ise, bu yasallık içinde gelişiyoruz ve edebi gençliği yaşıyoruz. Ve eğer biz, sırf onların hoşuna gitsin diye kendimizi sokak kavgalarına sürükleyecek kadar çılgın değilsek, onlara yapabilecekleri tek şey olarak, kendilerine böylesine ölümcül olmaya başlayan yasallığı kendi elleriyle ortadan kaldırmak kalacaktır..." (agk, s. 112)

Önsözün bu cümlelerle "noktalandığı" iddiası, tahrifattan da öte düpedüz yalandır. Çünkü yazı bu cümlelerle bitmemekte, bu cümlelerden sonra daha iki sayfayı aşkın bir bölüm bulunmaktadır. Ve o bölümün içinde de şöyle bir paragraf yer almaktadır:

"Ama unutmayınız ki, Alman İmparatorluğu, bütün küçük devletler gibi ve genel olarak bütün modern devletler gibi, *bir antlaşmanın ürünüdür;* ilkönce, prenslerin kendi aralarında yaptıkları antlaşmanın, ve sonra, prenslerin halkla yaptıkları antlaş-

manın. Eğer taraflardan biri antlaşmayı bozarsa, bütün antlaşma hükümsüz kalır ve o zaman öteki taraf da bağlı sayılmaz, tıpkı Bismarck'ın 1866'da bize pek güzel gösterdiği gibi. Demek ki, eğer siz, imparatorluk anayasasını çiğnerseniz, sosyal demokrasi size istediğini yapmakta serbest olur. Ama sonra onu ne yapacağını size bugünden söyleyecek değilim." (Marx-Engels, agk, s. 247)

Bütün bunlar ortada iken Engels'in, sosyal demokrasinin "meşruiyet kaynakları arasında sayıldığı" masalına kim inanır? Anlaşılan Cem, Marksistlerin susturulduğu günümüzün şartlarından istifade edip, Marksizme sempati duyanların aklını çelmek istiyor. Ama nafile. Engels'le sosyal demokrasi arasında akrabalık kurma çabalarının suda delik açmaktan farkı yoktur. Herşey bir yana, günümüz dünyasında Engels'e sahip çıkan hakiki bir sosyal demokrat bulmak mümkün değildir.

PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN ZORUNLUĞU

Yazı dizimizin bu bölümünde amaçlanan, günümüzde de aktüalitesini koruyan "barışçı geçiş" ve "proletarya diktatörlüğü" tartışmalarına girmek değil. Kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin ne kadar karmaşık olduğu ülkelerin özgül şartlarının ne ölçüde tayin edici rol oynadıkları, Ekim Devrimi'nden bu yana şahidi olduğumuz dönemin sayısız tecrübeleriyle sabit. Gene de dünya devrimci sürecinin gelişiminden gözlemlediğimiz, kural olarak "barışçı geçiş"e rastlanmadığı. barışçı geçişin istisna olma özelliğini koruduğu. Son derece kendine özgü şartlara sahip Moğolistan dışında barışçı geçişin başka örneği yok.

Proletarya diktatörlüğü konusunda durum biraz daha farklı. Kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin bütün örneklerinde, proletarya diktatörlüğünün —veya onun özgül biçimlerinin— uygulandığını görüyoruz. Sosyal pratik, proletarya diktatörlüğünün "kaçınılmaz" ve "zorunlu" olduğunu söyleyen Marx'ı ve Marksist teoriyi doğruluyor. Bu da kolayca anlaşılabilir bir sonuç. Çünkü bütün bu geçiş süreçlerinde *DEVLET* var. Hem de "tesadüfen" öyle olduğu için değil, son derece hayati öneme sahip olduğu için var. Dolayısıyla da proletarya diktatörlüğü —veya onun özgül biçimleri— var. Bu "var"lığın neden kaçınılmaz bir zorunluk olduğunu, konunun en yetkilisi şöyle açıklıyor:

"Kautsky.... soruyor: Çoğunluğa sahipsek, diktatörlüğe niye ihtiyacımız olsun?

Marx ve Engels açıklıyorlar:

– burjuvazinin direnişini kırmak için;

– gericilere korku salmak için;

– silahlı halkın burjuvaziye karşı otoritesini sağlamak için;

– ki, proletarya karşıtlarını kuvvete dayanarak bastırabilsin."........

"... Büyük bir ülkenin bütün toprak sahiplerini ve kapitalistlerini bir darbede mülksüzleştirmek mümkün değildir. Dahası, hukuki ve siyasi bir eylem olarak mülksüzleştirme tek başına, meselinin kalıcı bir şekilde çözümüne yetmez, çünkü toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin fiilen *yerlerinden alınmaları* ve fabrikaların ve malikanelerin onlara bağlı olan yönetimlerinin başka bir yönetimle, işçilerin yönetimiyle fiilen *değiştirilmeleri* gerekir. Eğitimleri, varlıklı bir hayatın şartları, alışkanlıkları sayesinde bir çok nesildir rahat bir hayat sürdüren sömürücülerle, en ileri ve en demokratik burjuva cumhuriyetlerinde bile çoğunluğu ezilmiş, geri kalmış, cahil bırakılmış, sindirilmiş ve birlikten yoksun kılınmış sömürülenler arasında eşitlik olamaz. Sömürücüler devrimden sonra uzun bir süre bazı büyük avantajları kaçınılmaz olarak ellerinde tutmaya devam ederler: hâlâ paraları vardır (çünkü parayı bir anda ortadan kaldırmak mümkün değildir); bir miktar menkul servetleri vardır —çoğu zaman birhayli miktarda— ; hâlâ çeşitli ilişkileri vardır, örgütlenme ve yönetim alışkanlıklarına sahiptirler; yönetimin bütün "sırları"nın (adetler, metodlar, araçlar ve imkanlar) bilgisi onlardadır; en üst seviyede eğitime, yüksek teknik personel (burjuvazi gibi yaşayan ve düşünen) ile sıkı bağlantılara, savaş sanatında kıyaslanmayacak ölçüde büyük tecrübeye (bu çok önemli) ve ilh... onlar sahiptirler.

Sömürücüler sadece tek bir ülkede yenilgiye uğratıldıklarında, —ki çok sayıda ülkede birden aynı zamanda devrim istisnai olduğu için böylesi tipiktir— sömürücülerin uluslararası ilişkileri çok geniş olduğundan, onlar sömürülenlerden *daha güçlü* kalmaya yine de devam ederler. En az gelişmiş, orta köylü, zanaatkâr ve benzeri nüfus gruplarının bir kesiminin sömürücülerin peşinden gittiğini, Komün de dahil (Versailles birlikleri arasında proleterler de vardı, anlaşılan bilgiç Kautsky bunu "unutmuş") *bütün* devrimler kanıtlamıştır."

....

"Kapitalizmden komünizme geçiş bütün bir tarihi dönemi kapsar. Bu dönem sona erene kadar, sömürücüler, kaçınılmaz olarak eskiyi geri getirme umuduyla yaşarlar ve bu *umut*, restorasyon *girişimlerine* dönüşür. İlk ciddi yenilgilerinden sonra, iktidardan düşürülen sömürücüler —ki alaşağı edileceklerini hiçbir zaman beklememiş, bunun olabileceğine asla inanmamış, böyle bir düşünceyi akıllarından bile geçirmemişlerdi— böylesine tatlı ve rahat bir hayat sürdürürlerken şimdi 'avam sürüsü' tarafından mahvolmaya ve açlığa ya da 'bayağı' işe mahkum edilmiş ailelerinin çıkarları uğruna on kat artan enerjiyle, yüz kat şiddetlenen tutku ve kinle, kovuldukları 'cennete' yeniden kavuşmak için savaşa atılırlar." (Lenin, Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky, Seçme Eserler, İng. Cilt III, s. 36-38)

Lenin kapitalizmden sosyalizme geçişte proletarya diktatörlüğünün neden *KAÇINILMAZ* ve *ZORUNLU* olduğunu incelediği bu kitabı yazdığında yıl 1918'di. Ve Lenin'in önünde sadece 2 somut örnek, Ekim Devrimi ve Paris Komünü vardı. Ne ki daha sonra kapitalizmden sosyalizme geçişin bütün örnekleri proletarya diktatörlüğü konusunda *İSTİSNASIZ* aynı yolu izlediler. Bir başka deyişle, proletarya diktatörlüğü-

ne –veya onun özgül biçimlerine– başvurulmaksızın kurulabilmiş bir sosyalist düzen yok. Kısacası Marksist teori, pratik tarafından doğrulandı.*

"DEMOKRASİ SEÇİŞİ" Mİ, KAVRAM KARGAŞASI MI?

Sosyal demokrasi ile proletarya diktatörlüğü konusunu tartışmanın, şayet sosyal demokratlar da sosyalizmi hedefliyorlarsa bir anlamı vardır. İşçi hareketi içindeki "bölünme" başlangıçta, amaçta değil, amaca giden yolların tartışılmasından çıkmıştı. Ama biliyoruz, bir süreç boyunca sosyal demokrasi amaçta da ayrıldı ve kapitalizmin reformasyonunda karar kıldı. Kapitalizme de, siyasi yapı olarak burjuva demokrasisi denk düştüğü için, sosyal demokratlar burjuva demokrasisinin en keskin savunucuları kesildiler. Böyle olunca da aynı zamanda sosyalist demokrasi olan proletarya diktatörlüğünün, tartışma konusu dahi edilmeyip topyekun reddi, sosyal demokrasinin huyu haline geldi. Ve "sosyalizme hangi yoldan varılır?" tartışması yerini "sosyalizm mi, kapitalizm mi?" tartışmasına bıraktı.

Ne ki, tartışmanın temelinde bu olgu bulunmasına rağmen sosyal demokratlar kapitalizmi genellikle açık açık savunmuyorlar. Kapitalist ekonominin, refah devleti güdümünde işçilerin çıkarları doğrultusunda yönlendirilmesini öngörüyorlar. Bu tür düzenlemeleri de, "İsveç sosyalizmi" vb. yaftalarla takdim ediyorlar. Dolayısıyla "sosyalizm"e, proletarya diktatörlüğüne başvurulmaksızın "demokrasi" yolundan varılmış oluyor! İ.Cem'in de kitabında vermek istediği imaj tıpa tıp bu. O kadar ki, bu uğurda Engels'i dahi kendi görüşleri doğrultusunda suistimal etmekten geri durmuyor. Yazı dizimizin bu bölümünde, proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm ilişkisinin üzerinde kısaca da olsa durulmasının sebebi bu.

İ.Cem'in kitabında kullandığı ilginç bir yöntem var. Meseleleri tartışır görünüyor, fakat asla tartışmaya girmiyor. Kitapta, sosyal demokratlar tarafından Marksizme yöneltilen eleştirilerden geçilmiyor. Ama bu konularda Marksizm ne demiş, hemen hiç anılmıyor. Demokrasi ve proletarya diktatörlüğü konusunda da aynısı söz konusu. Sanki her iki kavram soyut muta imişler, sanki taraflar bu kavramlar hakkında aynı yargılara sahiplermiş ve tartışmalar böylesi bir konsensus üzerinde yürüyormuş gibi bir imaj yaratılmaya çalışılıyor. Diyelim kasıtlı olmasa bile bu tutum, sonuçta sıradan okurun, Marksistlerin tahakkümden hoşlanan, hotzotçu, diktatör mizaçlı kimseler, buna karşılık sosyal demokratların karşılarındakine saygılı, toleran, uzlaşmacı demokratlar oldukları türünden izlenimler edinmelerine yol açıyor.

Oysa gerçek durum tam tersi. Çünkü sosyal demokratların savunduğu "demokrasi" de, Marksistlerin kaçınılmaz kabul ettikleri proletarya diktatörlüğü de, aynı zamanda hem demokrasi, hem diktatörlük. Üstelik sosyal demokratların demokrasisi, toplumdaki küçük bir azınlık, burjuvazi için demokrasi, buna mukabil geniş emekçi yığınların tepesinde bir diktatörlük. Oysa proletarya diktatörlüğü, çalışan geniş kitleler için demokrasi, buna karşılık sadece emek gücünü sömürerek yaşayan küçük bir azınlık üzerinde diktatörlük. Demokrasi ve diktatörlük unsurlarının bu dağılımı göz önünde tutulduğunda açıkça ortaya çıkan gerçek şu oluyor: Sosyal demokratların savunduğu demokrasi, esasında çalışan geniş yığınlar üzerinde küçük bir azınlığın diktatörlüğüdür, buna mukabil Marksistlerin savunduğu proletarya diktatörlüğü geniş halk yığınları için demokrasidir. Bir başka deyişle İ.Cem'in "demokrasi" diye sunduğu aslında *DİKTATÖRLÜKTÜR*, diktatörlük diye adlandırdığı ise tam tersine asıl *DEMOKRASİDİR*. Marksist teorinin meseleye bakış açısı budur.

Bu noktada sosyal demokratların, "Sosyal pratik hiç de böyle olmadığını gösteriyor, Marksist teorinin bu görüşünü pratik doğrulamıyor." yollu itirazları olduğunu biliyoruz. Ne ki bu itirazlarda getirilen sathi kanıtlar, meselenin bilimsel planda değerlendirilmesine dayanmayacak ölçüde çürüktürler.

Demokrasinin sınıfsal karakterinin irdelenmesi daha önceki bölümlerden birisinde yapılmıştı. Bu konunun daha derinlemesine incelenmesi için demokrasinin, üzerinde yükseldiği üretim ilişkileriyle ve sosyo-ekonomik yapının bütünü içinde ele alınması daha doğru, hatta gerekli olabilir.

---

*Burjuva demokrasisinin kategorilerine ilişmeyerek, demokrasiyi, sosyalist demokrasiye doğru, "ileri demokrasi" vb. ara aşamalar yoluyla yetkinleştirerek, barışçı yoldan sosyalizme geçişi öngören tezlerin, Marksist teorinin proletarya diktatörlüğü konusundaki tespitiyle çeliştiğini sanmıyorum. Şayet bu geçiş sürecinde devlet varlığını muhafaza edecekse –ki edecek– ve şayet devletin sınıflar üstü olmadığını ifade eden Marksist görüş doğruysa –ki doğru– proletarya diktatörlüğü hiç değilse potansiyel olarak geçiş sürecine eşlik edecek demektir. Gerçekten mülk sahibi sınıfların ve onların peşinden gidenlerin, sosyalist dönüşümlere direnmelerini kırmanın, daha sonra da uzun süre varlığını koruyacak "restorasyon" hayallerini bastırmanın yegane teminatı, başta proletarya olmak üzere, tüm emekçilerin *ÖRGÜTLÜ* ve *CAYDIRICI* gücüdür. Ve böylesi bir güç de proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçiminden başka bir şeye tekabül edemez. Bu konuda yarım kalan Şili deneyi son derece öğreticidir. Şili işçilerinin ve emekçilerinin potansiyel gücü, karşı devrimci girişimi caydırmaya yetmemiştir. Öyleyse karşı devrime engel olabilmek için, ya çok daha geniş toplum kesimlerinin *CAYDIRICI* olabilecek güçte örgütlü desteğini kazanmak lazımdı, (Halk Birliği'nin oy desteği sürekli yükselmesine rağmen % 35'i geçmedi) ya da burjuva devlet mekanizmasından gelebilecek tehditler konusunda ve halk güçlerinin *BASTIRICI* örgütlenmeleriyle ilgili gereken tedbirleri almak. Ki her iki durumda da ortaya çıkan proletarya diktatörlüğünün özgül biçimlerinden başkası olamazdı.

Ne ki meselenin bu seviyede detaylandırmasına bu yazı dizisi elvermez. Yine de bir kaç temel noktaya değinmek meseleye yeterince açıklık getirebilir.

ÜRETİM ARAÇLARININ MÜLKİYETİ VE DEMOKRASİ

Burjuva demokrasisinin temelinde *BİREYİN ÖZGÜRLÜĞÜ* bulunur. Ne ki bu birey kapitalist ekonominin, bu ekonomide oluşan insan ilişkilerinin bireyidir. Ve kapitalist üretimde bireylerin ortak yanı herkesin meta sahibi olmasıdır. Bir başka deyişle, kapitalizmde herkes meta sahipleri olarak eşittirler, eşit haklara sahiptirler. Bunun somut anlamı, işçinin, kendi yegane metaı olan işgücüne, sermaye sahibinin de işçiden satın aldığı işgücünün ürünü olan emeğe tasarruf etmekte eşit haklara sahip olmalarıdır. Bu hak eşitliğinin yolaçtığı sonuç ise, artı değer sömürüsünün varlığı ve muhafazasıdır. Dolayısıyla burjuva demokrasisi, devleti başta olmak üzere öylesine kurumlaşır ki, üretim araçlarının özel mülkiyeti varlığını koruduğu sürece kağıt üzerinde herkese eşit imiş gibi gözüken demokratik hak ve özgürlüklerden sömürülen sınıflarla, sömürücülerin eşit olarak yararlanmaları hiçbir zaman mümkün olmaz. İşte burjuva demokrasisini, en gelişkin olduğu durumda bile, özünde diktatörlük kılan bu olgudur.

Dolayısıyla demokratik hak ve özgürlüklerin toplumda eşit bir şekilde, hakkıyla kullanılabilmesi için üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kalkmış olması ön şarttır. Bunun için de insanların meta sahibi bireyler olmaktan çıkmaları gerekir. Bu yolun önünü açan ise kapitalist üretimin bizzat kendisinin eriştiği büyük çaplı üretimdir. Bu üretim bir yandan kollektif emeği ve onun insanını geliştirirken, bir yandan da kapitalisti üretim sürecinden saf dışı eder. Proletaryanın sınıf örgütlenmeleri geliştikçe, burjuva demokrasisinin de sınırları kollektif emeğin yarattığı haklarla genişlemeğe başlar. Bunlar gelecekteki sosyalist ekonominin üzerinde yükselecek olan sosyalist demokrasinin ilk müjdecileridirler. Ancak çalışan yığınların demokratik hak ve özgürlükler toplamına katkıları ne kerteye ulaşırsa ulaşsın, üretim araçlarının özel mülkiyeti, yani sömüren-sömürülen ayrımı varlığını koruduğu sürece, küçük bir azınlığın egemenliği demek olan burjuva demokrasisinin sınırları aşılmaz. Bu sınırı aşabilmek için meta üretiminin ortadan kalkması, işgücünün meta olmaktan çıkması şarttır. Bunun için de, büyük çaplı üretimin oluşturduğu birleşik kollektif emeğin, yarattığı ürünü yeniden kendisine –yani topluma– geri döndürmeyi sağlayacak köklü değişiklikleri gerçekleştirmesi, yani ilk ağızda büyük üretim araçlarının özel mülkiyetine son vermesi gerekir.

Tabii pratikte mesele hiç de böyle yalın değildir. İkinci dereceden pekçok faktörün yol açtığı giriftlik, aldatıcı görünümlerin ortaya çıkmasına yolaçabilir. Örneğin sosyal demokratların sıkı sıkı sarıldıkları "batı" demokrasisini öyle yapan, başlıca ve başlıca, proletaryanın binbir meşakkatle söke söke kazanıp topluma malettiği haklardır. Ama sosyal demokrasinin en derinden etkilediği ülkelerde dahi bir işçi, kendisinin ve sınıfının *YÖNETMEDİĞİNİ*, tam tersine kendisinin ve sınıfının toplumun sınıfsal hiyerarşisinde altta yer aldığını ve *YÖNETİLMEKTE* olduğunu kesinlikle bilir. Oysa diktatörlük altında halkın inlediği iddia edilen sosyalist ülkelerde olan ise, kategorik olarak bunun tersidir. Sosyalizmde, çalışan kitleler, toplumda sınıfsal bir hiyerarşinin kalmadığını, kendilerinin ezilen ve sömürülen toplum katmanları olmaktan kurtulduklarını gayet iyi bilirler. Bu burjuva demokrasisi ile kıyaslandığında sosyalist ülke insanının ruh hali açısından nitel ve ayırdedici bir farktır. Demokratik hak ve özgürlüklerin yığınlar tarafından istenilen ve gereken ölçüde tasarruf edilemiyor olmaları olgusu bu gerçeğin üstünü örtemez. Evet, sosyalizmde emeğin meta olma durumuna son verilmiştir ama, emeğin meta ikenki karşılığı olan ücret şekil olarak varlığını korumaktadır. Sosyalist bir ülkede de olsa insanın aldığı ücretin, emek gücünün karşılığı olan eski ücretten öz olarak farklılaştığını ve toplumsal üretimin içinde "kendi emeği"nin payına düşen kadarı olduğunu kavraması, böylece toplumsallaşmış üretim araçlarına kollektivite içinde topluca *TEMELLÜK* etmesi, bütün bunları etinde kemiğinde yaşayacak bilince erişmesi hiç de kolay olmamaktadır. Böyle olunca da en gelişkin ve ileri unsurların, onların oluşturduğu proletarya partisinin, toplumun yönlendirilmesindeki daha aktif tutumu sosyalist demokrasinin muarızları tarafından demagoji malzemesi yapılmaktadır. Bu yapılırken de, toplumun yönlendirilmesinde daha aktif davrananlarla o ölçüde aktif olmayanlar arasında genel bir çıkar uyumu bulunduğu, pasif davranış gibi gözükenin, aktif olanın toplumsal saygınlığından, prestijinden ve böylelerine olan güvenden kaynaklandığı, kasıtlı olarak yaratılan sis perdesiyle örtülmektedir.

"Demokrasi mi, proletarya diktatörlüğü mü?" tartışmasında sosyal demokratların estirdikleri toz koparan fırtınasının arkasındaki yalın gerçek budur. Burjuva demokrasisiyle, sosyalist demokrasinin kıyaslanmasında, herşey bir yana bu ikincisinde insanın yine insan tarafından sömürülmesi olgusunun bulunmaması bile, onun ilkinden ne denli gelişkin bir üst evre olduğunu kanıtlamaya yeter de artar.

Özal İşi Allaha Havale Etti

NİCEDİR pek söz konusu edilmeyen döviz darboğazı, olanca ağırlığıyla varolmaya devam ettiğini, gizlenemeyecek biçimde yeniden açığa vurdu. Israrla aksini ileri süren Özal'ın tüm çarpıtma, perdeleme ve önemsiz gösterme çabalarına rağmen, döviz sorunu, tıpkı beş altı yıl öncesindeki gibi yine, tıkanıklık, sıkıntı, çıkmaz, kısır döngü, darboğaz, kaos, panik, kargaşa, açmaz, bunalım vb. tabirlerle birlikte anılır oldu. Basında yer alan haber ve yorumlarda, işadamlarının demeçlerinde, 24 Ocak'ın baş destekçileri dahil soruna değinen hemen herkesçe, bu türden tabirlerin sıkça kullanılır olması, elbette Özal'ın öne sürdüğü gibi "boşboğazlığa" ya da "karamsarlık edebiyatı"na bağlanamaz. Ayrıca kimsenin "felâket tellallığı" yapmasına gerek de yok, çünkü felâketin kendisi, Özal'ın çizdiği toz pembe tablolara inat apaçık ortada duruyor.

24 Ocak'tan tam altı yıl sonra, üstelik dünyada doların değer yitirdiği, petrol fiyatlarının hızla gerilediği bir dönemde ve daha birkaç ay evveline kadar döviz bolluğundan dem vurulduğu halde, bugün bu noktaya varılmış olması, ekonominin "hali pürmelâli"ne her açıdan yeterince ışık tutmaktadır. Yaşanan ağır döviz bunalımı ile, ardından gelen yüzde 7 civarındaki devalüasyon ve "14 Mart kararları" diye anılan bir dizi düzenlemeyle kambiyo rejimine ilişkin mevzuatta yapılan geriye dönüş, hem hiç kuşkusuz 24 Ocak'ın iflasını, hem de ekonomiyi yazboz tahtasına çeviren Özal'ın "işbitirici" ekibinin deneme-yanılma yöntemine dayalı çalışma tarzını bir kez daha sergilemiştir. Böyle ekonomiye, böyle "alternatifsiz" reçete; böyle burjuvaziye de, böyle "işbitirici" ekip!..

Bilindiği gibi, Aralık 1984 sonrasında bankalara döviz alış ve satış kurlarını belirleme konusunda belli bir serbestlik alanı tanınmıştı. Merkez Bankası'nın açıkladığı günlük resmi kurun altında veya üstündeki yüzde 6'lık bir sınır içerisinde, bankalar kendi günlük kurlarını serbestçe saptama yetkisine kavuşturulmuştu. O sıralar "konvertibiliteye geçiş yönünde önemli bir adım" diye sunulan bu toplam yüzde 12'lik "serbest piyasa" kuşağı, uygulama içinde daha da genişletilmişken, son alınan kararlarla yüzde 2'ye (artı-eksi yüzde 1'e) daraltılmış; açıkçası, bankalar sistemi için kur serbestisi ortadan kaldırılmıştır. "Serbest piyasa" şampiyonluğuna soyunanların bir yıl içinde tükürdüklerini yalamaları, eski yönteme dönmek zorunda kalmaları, ne Sabancı'nın öne sürdüğü gibi üç-beş bankacının sorumsuzluğu yüzündendir, ne de Özal'ın iddia ettiği gibi geçici nitelikte bir aksamadan kaynaklanmıştır. Sorun, esas olarak süregiden döviz darboğazından kaynaklanmaktadır ve ekonominin bu müzmin derdine çare olmadığı gibi herşeyi daha bir içinden çıkılmaz hale sokan "24 Ocak zihniyeti" dururken, başka suçlu aramak abestir.

BİR kaç yıl önce serbest faiz yarışıyla yaşanan kargaşanın hemen aynısı, bu kez serbest kur yarışıyla yaşanmıştır. Sonuçta, özellikle iflasın eşiğine gelen dört küçük bankanın kurtarılması ve panik içindeki banka sisteminin bir ölçüde ferahlatılması için yeniden bir "piyasa dışı" müdahale gerekmiş, Özal'a da çaresiz, bu –en hafif tabirle– yalpalamayı sineye çekmek kalmıştır. Gelişmeleri, TÜSİAD Başkanı sıfatıyla küçük bazı bankaları suçlayıp alenen kelle isteyen Sabancı şöyle özetliyor: "Gelir ve giderlerini dış paraya bağlamışlar. Attıkları adımların matematiği yok. Bunun sonucunda iyice acıkmış biçimde yabancı para arayışına çıkmışlar, amansız bir kur yarışına girmişler ve bu noktada döviz darboğazı oluşmuştur."

Sabancı'nın bu pür-hiddet özetlemesinin, sondaki çarpıtma (döviz darboğazı, bu gelişmelerin sonucu değil, elbette asıl sebebidir) dışında iki de önemli eksiği var. Bir kere, Sabancı'nın suçladığı bankalar, N.Ilıcak'ın da Sabancı'ya cevaben yazdığı gibi, oyunu önceden belirlenmiş kuralları içinde oynamışlardır. Kural, bankaların serbestçe kur belirleyebilme yetkileridir. Bu serbestinin, döviz tıkanıklığı belirdiği anda "amansız bir kur yarışına" yolaçması kaçınılmazdır ve bu da oyunun kurallarına dahildir. Oyunun kuralları ya reddedilir ya da kabul. Sabancı'nın oyunun kurallarına da, bu kuralları yürürlüğe koyanlara da bir itirazı yoksa –ki olmadığı belli– söz konusu bankaları suçlamaya da hakkı olmasa gerek. Kaldı ki, Sabancı'nın "operasyon" sonrasında televizyona çıkıp 20 dakika boyunca savunduğu 24 Ocak zihniyetinin mantıki uzantısı olan bu kurallar, kapitalist ekonominin bilinen anarşist doğasının en yalın biçimde, doğrudan dışavurumudur. Sabancı'nın mensubu ve sözcüsü olduğu sınıftan ve onunla birlikte kapitalizmden kurtulmadan, bu anarşinin belalarından, etkileri kısmen hafifletilebilse bile gerçekten kurtulmanın, toplumu tam anlamıyla kurtarmanın imkanı yoktur. Bu açıdan, Sabancı'nın "serbestliği anarşiyle karıştırdılar" şeklindeki suçlaması da anlamsızdır. Oyunun kuralı budur. Ancak, oyunun kurallarının asıl ihlali, zor durumdaki bankaların kurtarılması amacıyla hükümetin müdahalesidir. "Kimsenin gözünün yaşına bakılmamalıdır" diyerek kelle isteyen Sabancı, bu vahşi orman yasalarını savunmakta, 24 Ocak'

ın temel şiarını Özal'a tekrar hatırlatmaktadır: Batan batar, kalan tekeller bizimdir!

Sabancı'nın "renkli" hikayesinin ikinci önemli eksiği ise, suçlamaların küçük bankalar kadar büyükler için de geçerli olduğuna değinmemesidir. Son yıllarda, aslında bütün banka sistemi, "gelir ve giderlerini dış paraya bağlamış"tır. 24 Ocak sayesinde, yüksek faizler, yatırımların durması, iflasların artması, alacakların tahsil edilmesi vb. bilinen nedenlerle, bankaların hemen hepsi, kuşkusuz küçük ve "atak" bankalar daha belirgin şekilde, "normal" bankacılık işlemlerini (mevduat toplayıp kredi açmak) geri plana itip, dış ticaretin finansmanı ve kambiyo işlemleriyle kârlarını azamileştirme yolunu seçmişlerdir. Riskli döviz girişimleri başlıca kâr kapısı haline gelmiş, ihtiyatlı büyük bankalar dahi atıl fonlarını bu yolla değerlendirmeye başlamışlardır. Sözgelimi, Sabancıların bankası Akbank'ın 1985 yılına ait kâr-zarar bilançosunda, faiz giderlerinin (mevduata ödenen faizlerin) faiz gelirlerinden (kredi karşılığı sağlanan gelirden) fazla olduğu, yani bankanın bu olağan bankacılık işlemlerinden zarar ettiği; buna karşılık, kambiyo işlemlerinden 53.4 milyar, menkul değerlere yapılan yatırımlarda ise 32.7 milyar lira kâr eden bankanın, seneyi ancak bu sayede kârla kapatabildiği görülmektedir. Bu rakamlar, "Sakıp Ağa"nın neden böylesine celâllendiğini de göstermektedir aynı zamanda.

Döviz işlemlerinin ağırlık kazanması, bankaların döviz hareketlerine karşı hassasiyetlerini had safhaya ulaştırmıştır. İhracatın tıkanması –ki bunda İran ve Irak'a yapılan ihracatta beliren sorunlar önemli rol oynamıştır–, işçi dövizi girişlerinin geriye saymaya başlaması, biriken dış borçların anapara ve faiz ödemelerinin baskısının giderek artması sonucu, döviz darboğazı tüm "haşmetiyle" kendini yeniden hissettirmeye başlayınca, bekleneceği üzere döviz varlıkları hızla erimeye başlayan bankalar taahhütlerini karşılayamaz duruma gelmişlerdir. Özellikle, kısa vadeli dış borç niteliğindeki –DÇM benzeri– döviz tevdiat hesaplarının yarattığı sorunlar, durumu iyice çetrefilleştirmiştir. Eski Dövize Çevrilebilir Mevduat (DÇM) ve şimdiki döviz tevdiat hesabı türünden borçlanmalar, ekonomiye kısa bir süre için soluk aldırmakta, döviz sıkıntısını geçici olarak hafifletmekte, ama çok geçmeden "bumerang" gibi geri tepmekte ve altından kalkılmaz nitelikte dertler doğurmaktadır. Nitekim, eski DÇM kabusu bugün tekrarlanmaktadır. Bu hesaplarda biriken dövizleri tüketen ve şimdi de yerine koyamayan bankalar tam anlamıyla köşeye sıkışmıştır.

BANKALARIN döviz varlıklarıyla taahhütlerine ilişkin veriler, durumun vahametini yansıtmaktadır. Şubat 1986 sonu itibariyle, bankaların döviz varlıkları yaklaşık 2.3 milyar dolar, döviz taahhütleri ise 5.3 milyar dolardır. Varlıkların taahhütleri karşılama oranı yüzde 43,5'tir. Bu oran, Ekim 1985'te yüzde 60, yılbaşında yaklaşık yüzde 55, Ocak sonunda ise yüzde 47,5'di. Görüldüğü gibi, karşılama oranı büyük bir hızla küçülmektedir. Unutmamak gerekir ki, bu oran bütün bankaların ortalamasıdır ve bazı bankaların durumu çok daha kötüdür. Bankaların kısa vadeli döviz taahhütleri mevcutlarının 2-3 katına ulaşmaktadır. İşte bu noktada, zor durumdaki bankalar, Sabancı'nın deyişiyle "iyice acıkmış biçimde", her yola başvurarak piyasadan döviz toplamaya girişmişlerdir. Oyunun kuralları böylece işlemeye başlayınca, büyük bankalar da bu "amansız yarışa" katılmakta gecikmemişlerdir. Döviz kıtlığı yarışa, yarış da kurların yükselmesine, resmi kurla bankaların –günde birkaç kez pazarlık usulü– açıkladıkları kur arasındaki farkın büyümesine, "Tahtakale'nin şahlanışı" na yol açmıştır.

Merkez Bankası, bu yarışa mecburen seyirci kalmıştır. Pek çok kişi, Merkez Barkası'nın piyasaya döviz şırınga ederek yarışı engellemesini nafile yere beklemiş, ancak Merkez Bankası bir türlü gerekli miktarda dövizi bankalara satarak paniğin önünü alamamıştır. Bu durumu Merkez Bankası yetkililerinin dirayet eksikliği ile açıklamaya kalkışanlar vardır. Oysa, Merkez Bankası'nın dirayetten önce dövize ihtiyacı olduğu besbelli. Merkez Bankası'nın net rezervi negatiftir. Mart sonu itibariyle Merkez Bankası'nın kullanılabilir altın ve döviz mevcudu, sadece 1.8 milyar dolardır. Bu miktar Türkiye'nin iki aylık ithalatını bile karşılamaktan uzaktır. Uzmanların görüşüne göre, yeterli döviz miktarından söz edebilmek için, eldeki döviz en azından beş-altı aylık ithalatı karşılayabilmelidir. 4.2 milyar dolarlık döviz rezervi açığı, Merkez Bankası'nın elini kolunu bağlamaktadır. Bu döviz pozisyonuyla, Merkez Bankası'nın piyasaya müdahale edebilmesi, kur tırmanışını engelleyebilmesi elbette ki mümkün değildir.

Bu durumda bankaların Tahtakale'ye, yani karaborsa döviz piyasasına başvurmaktan başka çareleri kalmıyordu. İşin ilginç tarafı, kamu bankalarının da özel bankalarla birlikte Tahtakale'ye üşüşmeleridir. Olacak şey değil ama, oluyor: Bir zamanlar "kendi dövizini kendin bul" çağrısıyla kanunsuzluğa cevaz verilmişti, şimdi de kamu bankaları resmen karaborsacılık yapıyor. "Nezih" bankacılarımız karaborsacılarla düşüp kalkmaya başlayalı, ağızları da bozuldu anlaşılan. Karşılıklı hakaretin biri bin para. Manevi tazminat davaları sıraya bindi. Şaka bir yana, bütün bunlar aslında yaşanan paniğin göstergeleri.

Bankacıların geleneksel ketumluğundan eser kalmadı. Aleniyete dökülen kavga, döviz so-

rununun boyutlarını aştı. Bütün banka sistemi bunalım içinde sarsılıyor. Akbank ile Anadolu Bankası arasındaki, Başak Şirketler Grubu'nun kurtarılmasıyla ilgili üç yıllık geçmişi olan davanın bugünlerde birden patlak vermesi rastlantı değil. Yüzde 95 hissesi devlete ait olan Anadolu Bankası'nın üç şubesine Akbank'ın haciz koydurması, ardından Anadolu Bankası Genel Müdürü'nün hiç alışık olunmayan tarzda Sabancı'yı suçlaması, mahkeme dalaverelerini açıklaması, "bu ülkeyi Sabancı'ya bırakmayız" diye meydan okuması; bu arada başka bankaların da Sabancı'ya yukarıda özetlediğimiz açıklamaları ile panik yarattığı gerekçesiyle savaş ilan edip tazminat davaları açmaktan söz etmeleri; Ziraat Bankası Genel Müdürü'nün bile bir yandan bunalımı önemsiz göstermeye çalışırken, bir yandan da küçük bankalar için "inşallah batmazlar" diyerek "felâket tellallığı" yapması; Sabancı'nın kelle istemesi.... bunlar kavganın basına yansıyan örnekleri. Kavganın asıl kaynağı ise döviz darboğazı.

DÖVİZ sorunu, emperyalizme bağımlı Türkiye ekonomisinin öteden beri süregelen en belirgin açmazlarından biridir. Emperyalizme bağımlılık ilişkileri içerisinde şekillenen Türkiye kapitalizmi, dışarıdan güçlü bir "döviz aşısı" sağlanmadan sermaye birikimi sürecini tamamlayamaz durumdadır. Bu yüzden her dönemde, ödemeler dengesindeki cari işlemler açığının büyümesi ile istikrar paketlerinin gündeme gelişleri daima çakışmakta, belli bir zaman kaymasıyla ikinciler birinciyi izlemektedir. 24 Ocak sonrasındaki hesapsız kitapsız, plansız programsız "dışa açılma" macerası ile, döviz barometresi daha "dakik" bir gösterge haline gelmiştir. Artık döviz akışında beliren ufak bir tıkanma bile, hemen ekonomide nefes darlığına yol açmaktadır. Sadece sermaye birikimi performansı açısından değil, ekonominin çarklarını mevcut haliyle çevirebilmek için de Türkiye ekonomisi şiddetle döviz ihtiyacı duymaktadır.

Körlemesine "dışa açılma" nın başlıca iki önemli bedeli halkın sırtından ödenmektedir. Birincisi, dış ticaret hadlerinin aşırı ölçüde bozulmasıyla (yani satılan mal karşılığı alınabilen mal miktarının düşmesi, ya da tersinden ifade edersek, aynı düzeyde ithalatı karşılayabilmek için her yıl daha fazla ihracat yapma zorunluluğu nedeniyle) Türkiye günden güne yoksullaşmaktadır. Dünya Bankası'nın son raporuna göre, Türkiye'nin Gayri Safi Milli Hasılası dolar cinsinden 1979'da 70.8 milyardan 1984'de 50.1 milyara gerilemiş, yani 24 Ocak kararlarının uygulandığı 5 yıl içerisinde Türkiye nispi olarak yüzde 30 oranında yoksullaşmıştır. Elbette ki bu yoksullaşmanın emekçi yığınlara yansıması, sürekli emekçiler aleyhine bozulan gelir dağılımı nedeniyle çok daha korkunç boyutlara varmaktadır. Dışa açılmanın diğer önemli maliyeti de, aynı zamanda birincinin sonucu olarak da, Türkiye ekonomisinin emperyalizme bağımlılığını arttırmasıdır. Dolayısıyla, sadece bankaların değil, bütün ekonominin döviz hareketlerine karşı hassasiyeti had safhaya varmıştır. Döviz barometresindeki en ufak bir oynama bile, tüm ekonomik dengeleri altüst etmeye yetmektedir. Yaşanan son bunalım bunu ispatlamaktadır.

24 Ocak, en iddialı olduğu alanda, döviz darboğazının aşılması noktasında karaya oturmuştur. Bir kez daha "deniz bitmiş", ekonomi bunalıma girdiği noktaya geri dönmüştür. Aslında o noktadan hiçbir zaman uzaklaşılmadığı, gözü bağlı dolap beygiri gibi hep aynı noktanın etrafında dolaşıldığı, borç ertelemeleri ve kısa vadeli borçlanmalar gibi günü kurtarmaya dönük çabalarla geçici olarak sağlanan yapay ve aldatıcı rahatlamanın "döviz bolluğu" diye sunulduğu, 24 Ocak'ın döviz sorununu çözmek bir yana, daha da ağırlaştırdığı, somut şekilde açığa çıkmıştır. Şimdi Özal, her zamanki ciddiyetsizliğiyle, oluşturulacak bir "döviz borsası" sayesinde döviz sorununun kesin ve köklü şekilde çözümleneceğini müjdelemektedir! Tabii satacak mal yokken bir zahire borsası ne işe yararsa, veya yeni balık hali açmakla balık neslinin tükenmesi ne kadar önlenirse, döviz olmadıktan sonra Özal'ın döviz borsası da ekonominin döviz sorununu o kadar halleder!

TÜM 24 Ocak uygulamalarının üzerinde odaklandığı ihracatı arttırma çabaları da, mevcut ekonomik yapılanma kökten değişmedikçe, bağımlılık ilişkileri devam ettiği müddetçe ve hele bu "serbest piyasa" zihniyeti içinde, döviz açmazını tek başına kesinlikle ortadan kaldıramaz, kaldıramayacağı açıkça belli olmuştur. Nitekim, 1978'den –Ecevit hükümeti döneminden– beri sürdürülen olağanüstü teşvik, çok yönlü destek ve hatta zorlamalarla, bu arada İran-Irak savaşının yarattığı elverişli koşulların da katkısıyla sağlanabilen ihracat artışına rağmen, döviz sorunu öneminden ve aciliyetinden hiçbir şey yitirmeksizin varlığını korumaktadır.

Bu noktada öncelikle şu ayrımın yapılması gereklidir: İhracat artışı ile, bu artışın ekonomiye sağlayacağı döviz katkısı bir ve aynı şey değildir ve bu ikisi arasındaki fark, hem nispi hem de mutlak anlamda giderek açılmaktadır. Birincisi, yukarıda değindiğimiz dış ticaret hadlerindeki kötüleşme nedeniyle ihracat artışının nispi döviz katkısı küçülmektedir. Bunun anlamı, Türkiye'nin her yıl daha fazla miktarda malı daha ucuza satmak zorunda kalmasıdır. İhraç edilebilecek mal miktarının da belli bir üst sınırı olduğuna gö-

(Devamı 14. sayfada)

12 EYLÜL FAŞİZMİNİN YARATTIĞI TABU

Yurtdışındaki Siyasiler

NOKTA Dergisinin 6 Nisan tarihli sayısında halen yurt dışında yaşayan Türkiyeli siyasi ilticacılara dair özel sayfalar yer aldı. Nokta, 12 Eylül rejiminin tabu ilan ettiği bir konuya el attığı için olumlu bir gazetecilik girişiminde bulunmuştur, ama tanrıların gazabından çekinerek bu sorunun özüne giremediği, konunun insani yanını göstereyim derken de siyasi sürgünleri acındırır durumuna düştüğü için de bu olumluluğu gölgelemiştir.

FAŞİZMİN SEVİYESİZ KAMPANYASI

12 EYLÜL darbesinden sonra siyasal nedenlerle pek çok kişi yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Faşist rejim kendisine teslim olmayarak yurt dışına çıkanlara karşı kampanya başlatmakta gecikmedi. Bir çok insan kanunsuz olarak yurttaşlıktan çıkarıldı, dededen, babadan kalmış ya da yapı kooperatifleri yoluyla edinilmiş gayri menkulleri olanların bu mallarına ya da hisselerine el konuldu. Yurttaşlıktan çıkartılmayanların da yakınlarına sıkıyönetim ve polis yetkililerince sürekli baskılar yapıldı. Örneğin her türlü hukuk kuralı çiğnenerek sıkıyönetimce aranan kişilerin birinci derece akrabalarının pasaport almaları resmi bir genelgeyle yasaklandı; rejim yurt dışında olduğunu tahmin ettiği birçok siyasinin eşini, kardeşini, ana-babasını siyasi şubelerde sorgulara çektirdi, bu kişiler sık sık evlerinde ya da işyerlerinde polis tarafından rahatsız edildiler, bir kısmının işine son verildi, vb., vb.

Bu ve benzeri baskı ve yıldırma girişimlerinin yanısıra, yurt dışındaki siyasi mültecilere karşı faşist diktatörlüğün yürüttüğü resmi propaganda en seviyesiz ve en aşağılık yöntemlerle sürdürüldü. Gerici burjuva basını faşizmin bu resmi kampanyasını daha da pespayeleştirerek faşizmin davulunu çalmakta K. Evren ve şürekası ile yarıştı. Örneğin ırkçı-gerici nitelikli "Kansızlar" edebiyatı basında aldı yürüdü. Siyasi mültecilerin Ermeni teröristleriyle işbirliği yaptığı yalanından, sayısız düzmece habere kadar aslı astarı olmayan pekçok şey MİT tarafından imal edilip burjuva basınında iri iri puntolarla yayınlandı.

Yurt dışındaki Türkiyeli siyasi ilticacıların Avrupa demokratik kamuoyunda, Avrupa Konseyi, AET ve diğer çeşitli uluslararası resmi organlarda, uluslararası sendikal kuruluşlarda ve diğer meslek örgütlerinde, Avrupa basınında, Türkiye'deki rejimin içyüzünü teşhir eden, işkenceleri, devletin işlediği cinayetleri dünya kamuoyuna duyurarak, cuntanın sürdürdüğü *DEVLET TERÖRİZMİ*'ni açıklayan ve faşizme karşı mücadelede Türkiyeli demokratik güçlere uluslararası destek sağlamak için çaba gösteren girişimleri faşist rejimi fazlasıyla rahatsız ediyordu. Bu nedenle, devletin başı K.Evren en başta olmak üzere diktatörlüğün çeşitli sözcüleri, kendilerine yardakçılık yapan gazete ve gazetecilerin de yardımıyla bu iğrenç kampanyayı yürüttüler.

Aradan altı yıla yakın zaman geçti, faşist devlet ve onun yardakçısı basın, aynı pespayelik ve seviyesizlik içinde yurt dışındaki siyasi mültecilere saldırmaya devam ediyor. Örneğin daha geçenlerde Kürdistan'da dağıtılan MİT-Ordu kaynaklı bir broşürde TÖB-DER Genel Başkanı için "ne idüğü belirsiz", değerli bir kadın sanatçı için "fahişe"... gibi sıfatları kullanacak kadar alçalan ve alçaklaşan "16. Türk Devleti" işkence ve cinayetlerinden, rüşvet ve yolsuzluklarına, meydanı boş bulmuş külhanbeyi tavırlı Çankaya kabadayısından ve panayır soytarısı kılıklı taşaron ağızlı başbakandan, lumpen ağızlı propaganda broşürlerine kadar kokuşmanın en çarpıcı örneklerini vere vere ve tefessüh halinde olduğunu ilan ede ede, gerçekten de "en son Türk devleti" lâkabına müstahak olduğunu her şeyiyle kanıtlıyor.

SÜRGÜNLERİN BAŞKA MUARIZLARI DA OLDU

FAŞİZM yurt dışındaki siyasi mültecilere karşı bu kampanyasını şovenist motiflerle birlikte sürdürüp, politize olmamış yurttaşların milliyetçi dürtülerini tahrike çalışırken kendi çıkarları gereği böyle yapmaktaydı. Ama ne yazık ki, siyasi mültecileri ve onların yurt dışındaki uluslararası demokratik çabalarını tasvip etmeyen başkaları da vardı. Örneğin CHP genel başkanı Ecevit dahil yurt dışına gelen çeşitli sosyal demokrat yöneticiler Avrupalı demokratik çevrelere "Türkiye'ye karşı anlayışlı olmalarını" salık veriyorlar ve kendileri içeride rejime muhalif de olsalar, dışarıda rejimin ekmeğine yağ sürüyorlardı. Sosyal demokrat liderler bu gezilerinde —toplam olarak yüz binlerce kişiyi temsil eden— seçilmiş kitle örgütü yöneticilerinin yurt dışında olanlarından bile bucak bucak kaçıyorlar ve tıpkı resmi politikanınki gibi onları gayrimeşru sayıyorlardı.

Bu her iki olgu devlet zihniyetinin Türk sosyal demokratlarına ne denli yerleştiğinin ve sınırları darbeci, cuntacı generaller tarafından dahi çizilmiş olsa, sonuna kadar hukuk dışı da olsa, devletin *MEŞRUİYET* anlayışına sosyal demokrasinin ne denli riayet ettiğinin çarpıcı bir örneğini oluşturuyordu.

Bu nitelikleriyle Türkiyeli sosyal demokrat yöneticiler Avrupalı meslektaşlarından ne denli geride kaldıklarını kanıtlıyorlardı.

Siyasi mülteciler konusundaki bu olumsuz yaklaşım sosyal demokratlarla da sınırlı kalmadı. Ne yazık ki, kimi ilerici aydın da siyasi parti, sendika ve diğer meslek örgütü yöneticilerinin sıkıyönetime teslim olmayarak yurt dışına çıkmış olmalarını tasvip etmediklerini belirtiyorlardı. Özellikle 12 Eylül darbesini izleyen ilk yıllarda böyle düşünenlerin sayısı hiç de az değildi. Bu gibi kişilerin hiçbiri sıkıyönetim tarafından aranmıyordu, rejimin onların şahsına dokunması için bir neden de yoktu. Çünkü generallerin yaptığı emrivakiyi olduğu gibi kabullenmişlerdi ve rejime karşı mücadele etmeyi seçmemişlerdi. Askerlerin günün birinde kendiliklerinden çekileceğini ve gene kendiliğinden demokrasiye geçileceğini umuyor olmalıydılar. Onlara göre sıkıyönetimce aranan ve geçmişteki çalışmaları nedeniyle polisçe tanınan, illegal çalışmalara katılmaları sakıncalı olan kişiler "gidip yatmalıydılar".

Elbette hapishaneler de bir mücadele alanıdırlar, ama hiçbir faşist rejim hapishanelerde mücadele verilerek yıkılmamıştır. Cunta onbinlerce kişiyi hapishanelere doldurarak sosyal muhalefeti yok etmek isterken, gidip sıkıyönetime teslim olmak ve hapishaneye girmek faşizme karşı mücadelenin yolu olmasa gerekir. Örgütlü bilimsel sosyalist mücadele açısından faşizm altında illegal çalışmanın yurt içindeki ve yurt dışındaki merkezi karakteri güvenlik sorununu *HAREKETİN SÜREKLİLİĞİ* çerçevesinde ele alan bir görev bölüşümü ve zorunlulukları sorunudur. Önemli olan faşizm altında bilimsel sosyalist ajitasyon, propaganda ve örgütlenme çalışmasına ara verilmemesi ve hem bilimsel sosyalist mücadelenin, hem de güncel antifaşist mücadelenin sürekliliğinin her durumda sağlanmasıdır. Sınıf mücadelesi politik hareketin sürekliliği açısından belli riskleri göze almayı her zaman gerektirir, ama siyasi polisçe fazlaca tanınan, kolayca tespit edilebilecek birçok kişiyle illegalite sürdürmek hem o kişiler için, hem de örgütsel yapı için ciddi sakıncaları barındırması nedeniyle hareketin sürekliliğine uygun değildir. Bu gibi önde gelen kadroların yurt içinde kenarda kalıp pasifleşmeleri ise esasen rejimin istediği birşeydir. Çünkü diktatörlük yarattığı devlet terörüyle onları ya hapishaneye koymak, ya da hapishane dışında ama aynı zamanda örgüt dışında kalmaya zorlayarak mücadeleden tecrit etmek ister; her ikisi de faşizmin önde gelen kadrolara karşı yürüttüğü pasifikasyon politikasının gereğidir.

Ama faşizmin ne olup ne olmadığını belki kitaplarda dahi okumamış bulunan, üstelik de sırtında yumurta küfesi bulunmayan (her hangi bir örgütsel, siyasal sorumluluk taşımayan) birçok elit aydın için durum basitti: aranan bu gibi kimseler yurt dışına çıkmaktansa gidip hapis yatmalıydılar. Bu tür düşünceler 12 Eylül'ü geçici bir dönem olarak görenler arasında yaygındı. Fakat yıllar ilerleyip rejim kurumlaştıkça, ama daha önemlisi devlet terörizminin şiddet uygulamaları tırmandıkça yurt dışına siyasi mülteci olarak çıkanları ilericilik adına eleştirenlerin sayısı hayli azaldı. Fakat gene de siyasi iltica olgusuna elit aydınlarımızca nasıl bakıldığı el'an netliğe kavuşmuş değildir.

SİYASİ SÜRGÜN SADECE KİTAPLARDA MI VARDI?

OYSA siyasi iltica siyasi tarihin pek sık tanık olduğu bir olaydır. Politik literatürde siyasi sürgün ya da kısaca sürgün diye adlandırılan olaya gerçekte Türkiye siyasi tarihi de yabancı değildir. 19. yüzyıldaki Jön Türkleri, ya da Abdülhamit istibdadı altında sürgünde yaşamaya mecbur kalanları haklı gören Türk aydınının yirminci yüzyılın son çeyreğinde faşist K.Evren diktası nedeniyle solcu siyasilerin, sendikacı ve yazarların vb. yurt dışına çıkmasını tasvip etmemesi ilgi çekicidir. Örneğin, yeri geldikçe köşesinde veya dost sohbetlerinde Victor Hugo'nun sürgün anılarından, yazılarından ya da resimlerinden söz eden, yahut şair Eşref'in sürgünden Abdülhamit'e karşı yazdıklarını anan bir elit aydının, 1980'li yıllarda hukuku, demokrasiyi ve insanca olan herşeyi boğazlamış bir rejime karşı yurt dışında mücadele etmek zorunda kalan Türkiyeli siyasileri kınar tutumlara düşmesi olsa olsa, rejimin ve devletin resmi ideolojisinin etkilerini, meşruiyet şartlandırmasını ve milliyetçi motifleri içeren bir siyasal nosyon zaafıdır.

Oysa söz konusu siyasi sürgünler altı yıla yakın zamandır yorulmak bilmeden Türkiyeli demokratik güçlerle uluslararası dayanışmayı güçlendirmek ve diri tutmak için her platformda çaba sarfederek, DİSK ve Barış Derneği davaları başta olmak üzere siyasi tutuklular, işkenceler ve idamlar konusunu Avrupa ve tüm dünya kamuoyunda Türk rejimiyle ilgili başlıca sorun haline getirerek, bu nedenle de, K.Evren ve şürekasının tüm şimşeklerini üzerine çekerek yurt içinde yapabileceklerinden çok daha etkili bir mücadele vermişlerdir. Önemli bir bölümü örgütlü politik mücadelenin içinde olan siyasi sürgünlerin kendi asli örgütsel ve düşünsel çalışmalarının yanısıra yürüttükleri salt bu çalışmalar bile Cunta'ya karşı başlı başına bir demokrasi görevidir. Şayet Avrupa'dan Türk rejimine yapılan demokratik siyasi girişimler bugüne değin sürekli olabildiyse ve DİSK gibi, Barış Derneği gibi davalarda ve idamlar sorununda önemli sonuçlar elde edilebildiyse, bu

durum ne Demirel'in sayesinde sağlanmıştır, ne de rejime karşı içeride ve dışarıda ılımlılık ve meşruiyet güden sosyal demokrat liderlerin himmetiyle olmuştur. Onlar bu değerli çabalarıyla Cunta'nın tüm gazabını üzerlerinde toplamışlar ve kendi haklarında Cunta'nın böyle bir tabu yaratmasına, basının kendilerine sövmesine katlanmışlardır, şayet köşelerine çekilip otursalardı ve görevlerini ihmal etselerdi, sürgün olmayı göçmen olmakla değiştirselerdi, Evrengillerin de onlardan pek şikayeti olmazdı. Burjuva basını da yatıp kalkıp onlara sövmezdi ve sosyal demokrasinin uslu çocukları gibi onlar da günün birinde paşanın şefaatine nail olurlardı. Ama uzlaşmacılığın ve temsil ettikleri düşüncelerin, inançların, değerlerin suçlayıcı yaftalarını da boyunlarına asarlardı. Durum böyle olduğu halde rejim, yurt dışındaki siyasilere karşı yarattığı tabuyla kabul edelim ki, yurt içindeki bir çok yazarı, sanatçıyı sindirebilmiştir. Bugüne değin sadece bir köşe yazarı yurt dışındaki solcu siyasilerden söz etmiştir. Bu açıdan Nokta dergisinin bu konuda özel bir sayı yayınlanması bu tabuya bir karşı çıkış niteliğindedir. Ama yukarıda da andığımız gibi bu karşı çıkış yanlış bir muhtevayla verilmiştir.

Yurt dışındaki sürgün hayatının sayısız güçlükleri vardır. Dil ve kültür farklılıklarından ve bunların sürgünde yetişmekte olan çocuklar üzerindeki etkilerinden mali zorluklara kadar bir dizi öğesi bulunmaktadır. Nokta dergisi yazılı metin halinde birçok siyasi ilticacıdan aldığı yanıtlar arasında sadece bu ve benzeri hususları seçip yayınlamıştır. Gerçi yayınlanan kısımlar sürgünde yaşayan insanların gerçeklikleridir, ama tek başına onlar yayınlanınca, –insani gerekçelerle de olsa– hazırlanan yazı salt bunları içerince ortaya ne yazık ki, bir çeşit çarpıtma çıkmıştır. Çünkü, şu kimsenin çocuğunun Türkçeyi öğrenmekte güçlük çekmesi, ya da bir başkasının İstanbul'u, veya yurdunu özlemiş bulunması, bir diğerinin ince belli bardaktan çay içmeye hasret kalması –kaldı ki, ince belli bardak Avrupa'daki her Türk bakkaliyesinde ve kıraathanesinde bol bol vardır–, ya da öteki siyasinin Avrupa toplumuna adaptasyonda güçlükle karşılaşması... vb. siyasi sürgünler için hiç de önemli değildir. Konunun bir merhamet niyaz etme şeklinde sunulması Nokta açısından talihsiz olmuştur.

Birincisi, siyasal nedenlerle sürgünde yaşamakta olanların başları dimdiktir, hangi zorluklara katlanırsa katlansınlar onları boynu bükülmüş kişiler gibi göstermek yakışıksız kaçar, çünkü realite bu değildir, yazdıkları metinlerin de özü böyle değildir. İkincisi, Türkiye 50 milyonluk bir hapishaneye çevrilmişken, onbinlerce kişi işkencelerden, yüz elli binden fazla insan zindanlardan geçmişken, hâlâ da onbinlerce devrimci, ilerici düşüncelerinden ötürü hapishanelerdeyken, gene onbinlerce insan binbir güçlük altında örgütlü ya da örgütsüz bir şekilde rejime karşı elinden geldiğince mücadele ederken, dahası da faşizmin kat kat katmerleştiği geçim sıkıntısı, işsizlik, pahalılık ve karamsarlık kâbus gibi milyonlarca insanımızın üzerine çöreklenmişken, sürgündeki siyasilerin, bütün bunları bile bile kendi durumlarından şikayet edebilecek kadar ülkelerinden koparak kendi öznel dünyalarına gömülmüş olmaları düşünülemez.

SÜRGÜNLER VE GÖÇMENLER

BELKİ, Türkiye'nin politik, ekonomik ve sosyal yaşamında söz söyleme şansını yitirmiş, bu nedenle de Türkiye'deki siyasal (ekonomik, demokratik vb.) mücadeleden koparak *GÖÇMENLEŞMİŞ* kimi eski siyasiler bulunabilir ve böyleleri soyut ve içeriksiz bir sıla hasretiyle karışık kendi durumlarından yakınmış olabilirler, ya da öyle şeyler yazmayı bir çeşit sürgün edebiyatı olarak geliştirmiş kişiler çıkabilir ve bunlar politik nosyondan uzaklaştıkları için salt ülkeye özlem ve Avrupa'ya yabancılık temalarını işleyerek kendilerini acındırmayı marifet sanmış olabilirler, ama bu gibileri siyasi sürgünlerin değil hepsini, küçük bir azınlığını bile temsil etmezler.

Siyasi sürgünlük, umudu ve dolayısıyla *MÜCADELEYİ* içeren bir kavramdır. Bir siyasi sürgün mücadele dışına düştüğü anda işlevini de, umudunu da yitirip göçmenleşir. Mücadele içinde olduğu için yurt dışına gelmiştir, fakat yurt dışında olmak mücadele dışında olmak değildir. Yurt içinde olup da mücadele dışına düşenler bulunduğu gibi, yurt dışına çıktıktan sonra çeşitli nedenlerle mücadelenin de dışına çıkıp, devrimci coşkusunu yitirenler, yüreklerindeki ve bilinçlerindeki mücadele ateşini söndürenler, Türkiye'de yaşanılan yenilgiyle soluksuz kalanlar ve tıpkı yurt içinde sayıları bolca görülen yılgınlar gibi bozgun kervanına katılıp, yenilgi edebiyatı modasına kendini kaptıranlar, eskiden taşımış oldukları devrimci değer yargılarından uzaklaşanlar artık siyasi sürgün sayılmazlar, onların işi ve durumu göçmenliktir.

Avrupa'daki siyasi ilticacılar arasında bir de macera hevesiyle ve Avrupa kompleksiyle yurt dışına çıkmış sorumsuz kişiler bulunmaktadır. Polisçe aranıp taranmadığı halde, ya da hakkında ciddi bir kovuşturma bulunmadığı halde bir yolunu bulup yurt dışına giden ve siyasi iltica alan, serseri mayın gibi orada burada dolaşan, kendisine yakın bulduğu kimi derneklere girip çıkarak bir süre çıkar kollamaya çalıştıktan sonra hepten deklase olan kimi kişilere de rastlanmaktadır ki, bunları da siyasi sürgün saymağa olanak

yoktur. Gerçi Nokta dergisi böylelerine yer vermiş değildir, ama bu gibileri de siyasi iltica olgusunun siyasi olmayan öğeleri arasında yer almaktadırlar. Böylelerinin Avrupa'da umduklarını bulamamaları, macera heveslerinin giderek bunalıma dönüşmesi ve ülke içindeki yakınlarına yazdıkları mektuplarda bu bunalımı yansıtmaları, bu nedenle de siyasetle ilgilenen çeşitli aile ve eş-dost çevrelerinde üzüntüye yol açtıkları rastlanılan olaylar arasındadır.

Yukarıda andığımız her iki deklase grubu ancak göçmen kategorisinde sayan ve mücadelesine devam eden siyasi sürgünlerin yurda dönmeleri ise elbette bir merhamet ve mağfiret sorunu değil, bir mücadele sorunudur. Türkiye'nin siyasi tarihinde en geniş kapsamlı siyasi sürgün olayı niteliğini taşıyan "12 Eylül'ün siyasi ilticacıları" sorunu da verilmekte olan demokrasi ve özgürlük mücadelesinin konularından birisidir. Bu hakkın ve olanağın elde edilmesi, ancak diğer siyasi demokrasi haklarıyla birlikte, faşizmin yıkılması ve siyasi demokrasinin kazanılmasıyla –yani bu uğurda mücadele vererek– sağlanacaktır.

DAHA BÜYÜK BİR TABU

NOKTA'nın adı geçen yayınında bir nokta daha dikkatimizi çekti: dergi Avrupa'daki birçok siyasi sürgüne anket yollarken Kürt ulusal demokratik mücadelesine katıldıkları için sıkıyönetimce aranan ve yurt dışına çıkmak zorunda kalan siyasileri anket dışı tutmuş. Bir başka deyimle sürgünler konusunda yaratılmış tabu nedeniyle sürgün olayının ve sürgünlerin metinlerinin siyasi yönünü yayınlamaktan çekinen Nokta, daha büyük bir tabu olan Kürt sorununda, yurt dışındaki Kürdistanlı siyasi sürgünlerin "insani sorunlarına" bile değinmekten uzak durmuş. Bu da demokratik ölçütlerin bile hangi baskılar ve şartlandırmalar altında olduğunu gösteren üzücü bir başka örnek. Nasıl ki, kendisi Türk olduğu halde Kürt sorununa eğildiği için yıllar yılı hapishanelerde süründürülen bilim adamı İsmail Beşikçi'ye Pen Kulüp'ten Avrupalı çeşitli demokratik çevrelere kadar pek çok kimse sahip çıkarken, ülkemizde İsmail Beşikçi olayı ve onun çilesi adeta unutturulmuşsa, Avrupa demokratik kamuoyu Kürt sorunuyla ilgilenmişken, çeşitli resmi platformlara bu sorun getirilirken, Willy Brandt, Olof Palme, Kreisky, Mitterrand ve daha birçok ünlü politikacı Kürt ulusal demokratik haklarına eğilmişken, Avrupa radyo ve televizyonlarında Kürdistan programları yayınlanırken ve bizzat Nokta'nın bilgisine başvurmadığı bazı Kürt siyasileriyle radyolarda söyleşiler yapılırken, bu kişilerin böyle bir sürgün anketinde isim olarak dahi yok sayılması, herşeyden önce, Türkiye'deki rejimin ve onun baskılarının ne denli terörcü nitelikte olduğunun ve izin verilmiş sınırların da ne denli dar kaldığının –özellikle son zamanlarda Türkiye'yi "demokrasiye geçiyor diye kabul etmeğe" pek teşne gözüken Avrupa'lılarca– gözönüne alınması gereken bir husustur.

Yurt dışındaki siyasi sürgünlerin hakları önümüzdeki mücadele sürecinde doğru özüyle, siyasi içeriğiyle gündeme gelecektir. Nokta dergisi herşeye rağmen olumlu bir gazetecilik girişimini gerçekleştirmiştir. Ama sorunun asıl sahipleri söz konusu siyasi ilticacıların temsil ettikleri siyasal, sendikal ve diğer demokratik güçlerdir. Ülkemizde idamlara son verilmesi, tüm siyasi tutukluların salıverilmesi, siyasal, sendikal hakların, diğer temel hak ve özgürlüklerin kazanılması gibi belli başlı ve *TOPYEKÜN* mücadele hedefleri nasıl gündemin baş maddesi olarak diriliğini koruyacaksa, yurttaşlıktan çıkartılmış olsun ya da olmasın, yurt dışındaki siyasi ilticacıların da yurda dönme olanakları konusu da bu taleplerle ve mücadele hedefleriyle birlikte gündemde kalacaktır.

Bu memleket Kenan Evren'in ve onun ordusunun babasının çiftliği değildir. Halk ve demokrasi güçlerimiz Evren-Özal ve hempalarına rağmen kendi evlatlarını hapishanelerden çıkarmasını bileceği gibi, yurt dışındaki evlatlarına da mücadeleye yurt içinde devam etme olanağını sağlamasını bilecektir.

Ve bütün bunlar Evren-Özal çetesinin izniyle değil, onlara rağmen ve onlara karşı mücadele edilerek ve onları defederek başarılacaktır. ■

ÖZAL İŞİ ALLAHA HAVALE ETTİ!

(Baştarafı 11. sayfada)

re değil, ihracat artışını sürdürmek, ihracat tutarını aynı seviyede tutmak bile her geçen gün zorlaşmaktadır. İkincisi, ihraç ürünlerinin üretimi için gerekli ithal girdilerinin ihracat tutarından düşülmesiyle elde edilen net döviz katkısı, hem zaten sınırlıdır, hem de yıllar itibariyle küçülmektedir. Bunun da anlamı, her ihracat artışının peşisıra ithalat artışını getirmesi, hem de çok daha önemlisi, ihracat arttıkça her birim ihraç malındaki ithal girdilerinin artmasıdır. İhracatın bileşiminin değişmesiyle sanayi ürünlerinin toplam ihracat içindeki payının artması –ki soyut planda olumlu bir gelişmedir–, sanayiin dışa bağımlı, montajcı niteliği yüzünden ihracatın net döviz katkısını geriletmektedir. Bir araştırmaya göre, ihracatın gerektirdiği birim başına ithalat tutarı, 1972 100 kabul edildiğinde 1983'de 120.33'e çıkmış, yani yüzde 20 oranında artmıştır. (Toplum ve Bilim, Güz 1984)

Sanayi ürünleri ihracatının net döviz katkısı konusunda çok çarpıcı bir örnek, demir-çelik ürünleri ihracatıdır. Toplam ihracatın yüzde 12'sini, sanayi ürünleri ihracatının ise yüz-

de 16'sını, demir-çelik ürünleri ihracatı oluşturmaktadır. Bu oranlara ulaşılması, kağıt üzerinde bakıldığında büyük bir başarı gibi görünmektedir. Gelgelelim, 1 milyar dolara yaklaşan bu ihracatın Türkiye ekonomisine sağladığı net döviz katkısı sıfır mertebesindedir. 1985 yılında Türkiye, 234 kalem demir-çelik ürünü ihraç ederken, 293 kalem de ithal etmiştir. 212 çeşit demir-çelik ürünü, hem ithal, hem de ihraç edilmiştir. Maliyet yüksekliği ve benzeri nedenlerle, Türkiye'de üretilen emsallerinin ihracı yerine dışarıdan alınıp aynen ihraç edilen bu 212 kalem malın ithalat tutarı 955 milyon 936 bin dolar, ihracat tutarı 936 milyon 246 bin dolardır. (Dünya, 16 Nisan 1986) Görüldüğü gibi, bu ticaretten Türkiye 5 kuruş bile kazanamamaktadır. Peki niye yapılıyor bu ihracat? Sırf bir avuç ihracatçı havadan milyarlar kazansın diye. İthal ettikleri demir-çelik ürünlerini hemen hemen aynı fiyattan ihraç eden firmalar, bu yolla geçtiğimiz yıl tam 65 milyar liralık vergi iadesi almışlardır. Hayali ihracat yasadışıydı, bu ise tümüyle yasal; ama dağ başında eşkiyanın yaptığı soygundan hiçbir farkı yok. Üç beş vurguncu, Türkiye'ye en ufak bir döviz katkısı olmayan bu üç kağıt sayesinde, halkın cebinden 65 milyar lirayı çalıp kasalarına aktarmışlardır. İşte Cunta süngüsü altında gerçekleşen 24 Ocak usulü "sermaye birikimi modeli"nin tipik örneği!..

Sonuçta, dış ticaret açığını kapatmak bir türlü mümkün olamamaktadır. 1980'e kıyasla ihracatın ithalatı karşılama oranında belli bir düzelme sağlanabilmişse de, bu oran ancak 70'li yılların başlarındaki düzeye ulaşabilmiştir. Dönem olarak ele alındığında ise, karşılama oranı henüz daha düşüktür. 80-85 yılları arasında ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 59.40 düzeyindedir. Bu oran, sözgelimi 1970'de yüzde 62, 1973' de ise yüzde 63'tür. Büyük çabalar ve asıl olarak olağanüstü teşviklerle (vergi iadeleri, ucuz kredi) ve çok ağır ekonomik-sosyal maliyetle (enflasyon, hayat pahalılığı, TL'nin sürekli değer yitirmesi, Türkiye'nin yoksullaşması, gelir dağılımının iyice bozulması, ücretlerin yarı yarıya düşmesi, yatırımların gerilemesi, işsizliğin katlanarak artması ve bütün bunların sonucu kültürel, ahlâki çürüme, yozlaşma, vb. vb. ile) sağlanabilen ihracat artışı, döviz derdine çare olamamaktadır. Bu yüzden, çığ gibi büyüyen dış borçlar 27 milyar dolara varmıştır.

Her yıl yapılan milyarlarca dolarlık borç ödemesine rağmen, dış borçlar azalacağına muazzam bir hızla artmaktadır. 1979 sonunda toplam dış borç 13.6 milyar dolardır. 80-85 arasında (altı yıl içinde) faiz ödemeleri dışında, sadece anapara geri ödemeleri 6 milyar dolar civarındadır. Buna rağmen, dış borçlar 27 milyara, yıllık faiz ödemeleri ise 2 milyar dolara çıkmış; 1980'de milli gelirin ancak altıda biri düzeyinde olan dış borçlar, 1985'de yarısını aşmıştır. Böylesine bir borç yükü altında "döviz bolluğu"ndan sözedebilmek için, insanın adının Özal olması gerekir!

Petrol fiyatlarının ucuzlamasıyla umutlanan Özal, "yeni koşullar Tanrının bir lütfudur" demekte, yılın ilk iki ayında ihracatın gerilemesi karşısında ise "Allaha şükür ihraçatçımız bu işi öğrenmiştir" diye demeç vermektedir. 24 Ocak'ın iflası, döviz darboğazı kadar Özal'ın işi Allaha havale etmesinden de bellidir. ■

KADDAFİ'Yİ DEVİRME OPERASYONU

(Baştarafı 1. sayfada)

halkını... Başkanlık seçimlerine seçmenin yarısına yakınının oy vermediği, yetişkin insanların yarısından fazlasının ABD ve SSCB'den hangisinin NATO üyesi olduğunu bilmediği ABD halkından Washington'un şahinlerine kısa dönemde "dur" demesini beklemek için aşırı iyimser olmak gerekir.

Washington'un zorbalarına dur diyecek bir diğer güç dünya halklarıdır. Sosyalist dünya ve kapitalist "Batı" dışında kalan, ezici çoğunluğu bağlantısız ülkeleri oluşturan üçüncü dünya halkları arasında "Yankee go home" eğilimi bir hayli güçlüdür. Ne ki bu ülkelerin önemli bölümü geri ve bağımlı kapitalist ilişkiler içindedirler ve yönetimlerdeki işbirlikçi azınlıklar, ABD'nin dünya ölçeğinde tecritini bir hayli zorlaştırmaktadırlar.

ABD yönetimlerinin saldırganlığı karşısındaki en muhkem güç Dünya Sosyalist Sistemidir, onun belkemiğini oluşturan SSCB'dir. Şayet ABD emperyalizmi daha fazla azgınlaşamıyorsa, örneğin Vietnam'dan kovalanıyorsa yahut Nikaragua'yı işgale kolay cesaret edemiyorsa bunun en temel nedenlerinden birisi sosyalist sistemin gücüdür, SSCB'nin sağlamış olduğu silah dengesidir.

Böyledir de neden SSCB'nin varlığı ABD'nin Libya'yı bombalamasını önlemeye yetmemiştir? Solcu geçinen kimi aklı evveller böylesi durumlarda "Sovyetler niye sadece sözde kalıyor, neden Libya'ya fiilen sahip çıkmıyor?" diye, güya serzenişte bulunurlar. Oysa Beyaz Saray-Pentagon ikilisinin asıl aradığı da budur: SSCB'yi provoke edip yerel çatışmalar içinde doğrudan ABD ile karşı karşıya getirmek ve mevcut gerginliği daha da tırmandırmak.

ABD'nin saldırganlığına karşı esas olan, global dengenin sağlanmış olmasıdır. Bu konuda ABD emperyalizminin maceracı tuzaklarına karşı uyanık olmak, SSCB'nin ve dünya barış güçlerinin devamlı gözettikleri bir ilkedir. Tarih barış güçlerinden yana ilerlemektedir. ABD bugün zorbalıkla borusunu öttürüyor görünse bile, her geçen gün Reagan ve benzerlerinin tecritini hızlandırmaktadır. ■

Silahsızlanma İçin Somut Adımlar

SOVYETLER Birliği'nin Ağustos 1985'te tek taraflı ilan ettiği ve iki kez uzatarak sekiz ay sürdürdüğü nükleer denemelerle ilgili moratoryum, ABD'nin 10 Nisan günü gerçekleştirdiği nükleer denemeyle sona erdi. Sovyetler Birliği daha önce, moratoryumun süresinin 31 Mart' ta dolmasına rağmen, ABD' nin bu tarihten sonra yapacağı ilk nükleer denemeye kadar hiçbir deneme yapmamayı taahhüt etmişti. Sovyetler'in bu somut girişimine karşı ABD sekiz ay boyunca sekiz nükleer deneme yaparak, tüm dünya halklarına adeta meydan okuduğunu gösterdi.

Moratoryumun sona erdirilmesinden sonra yapılan Sovyet açıklamalarında, Sovyetlerin yapıcı yaklaşımı sürdüreceği ve konunun görüşülmesi için acil zirve toplantısı önerisi tekrarlandı. Sovyetler Birliği'nin nükleer silahsızlanma yolunda atılacak her somut adımı değerlendirmeye hazır olduğu açıklandı.

Nükleer silahsızlanma önerilerinin yanısıra geç tiğimiz haftalarda Sovyetler Birliği konvansiyonel silahlarla ilgili olarak da Atlantik kıyılarından Ural dağlarına kadar tüm Avrupa'yı kapsayacak şekilde mevcut askeri güçlerin ve konvansiyonel silahların indirimi ve giderek ortadan kaldırılması önerilerini de geliştirmiş haliyle tekrarladı.

Kimyasal silahların yokedilmesi konusunda da ısrar eden Sovyetler Birliği'nin, önümüzdeki günlerde bu konuda uluslararası bir anlaşmayı süratle sonuçlandırmak üzere yeni öneriler de hazırlandığı açıklandı.

Bu arada SBKP MK Genel Sekreteri M.Gorbaçov yaptığı açıklamada, NATO'nun kendi kendisini feshetmeye hazır olması halinde, Varşova Paktı ülkelerinin de derhal bu yola gitmeye hazır olduklarını belirtti.

AKDENİZ'DE BARIŞ İÇİN

SBKP MK Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov, Cezayir Devlet Başkanı ve Ulusal Kurtuluş Cephesi partisi genel sekreteri Chadli Bendjedid'in Sovyetler Birliği'ni ziyareti sırasında ise Akdeniz' in barış ve güvenlik bölgesine dönüştürülmesine değgin somut ve yapıcı Sovyet önerilerini bir kez daha tekrarladı.

Sovyetler Birliği'nin, sayısız medeniyetlerin beşiği olan Akdeniz'de sürekli barış ve işbirliğinin sağlanması için ve bu doğrultuda üzerinde anlaşma sağlanmış, karşılıklı güveni geliştirici tedbirler olarak:

- Akdeniz'deki silahlı birliklerin azaltılması,
- Nükleer silah taşıyan gemilerin Akdeniz'den çekilmesi,
- Nükleer silaha sahip olmayan Akdeniz ülkelerinde bu tür silahların konumlandırılmasından vazgeçilmesi,
- Nükleer silahlara sahip ülkelerin bu tür silahları, bunların kendi topraklarında konumlandırılmasına izin vermeyen hiçbir Akdeniz ülkesine karşı kullanmayacaklarını taahhüt etmeleri,

önerileri geçerliğini koruyor.

Sovyetler Birliği bir ileri adım daha atarak, Akdeniz' de kendi savaş filosunun sürekli olarak bulunmasının prensip olarak gerekmediğini açıklarken, Sovyet savaş gemilerinin, yalnızca, nükleer füzelerle donanmış ve Sovyetler Birliği ile müttefik ve dostları için tehdit oluşturan ABD 6. Filosu'nun varlığı nedeniyle Akdeniz'de bulunmaya zorlandığı vurgulandı. ABD'nin, sınırlarından binlerce ve binlerce mil uzakta, Akdeniz'de bulundurduğu ve Sovyetler Birliği sınırlarının hemen yanıbaşında, doğrudan tehdit oluşturan savaş filosunu çekmesi halinde, Sovyetler Birliği'nin derhal aynı şekilde davranacağı kaydedildi.

Önerilerin gerçekleşmesi yolunda, ilk aşamada Akdeniz'e komşu ülkelerin açık denizlerdeki askeri faaliyetleri ve donanma silahlarına bir kısıtlamanın getirilmeyebileceği belirtilirken, bölgede güvenliği teminat altına almak üzere sürdürülecek girişimlerin, 15 Ocak 1986 tarihli kitle imha silahlarının bertaraf edilmesine ilişkin Sovyet önerilerinin dikkate alınmasıyla kalıcı kılınabileceğinin altı çiziliyor.

Bu yıl Malta'da ikinci kez konferansa hazırlanan Bağlantısız Akdeniz Ülkeleri girişiminin anlayışla karşılandığı belirtilen açıklamada, Sovyetler Birliği'nin bu konuda Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na benzer temsili bir konferansın yararlı bir rol oynayabileceği ve böyle bir konferansa Akdeniz ülkeleri ile Akdeniz'e komşu ülkelerin yanısıra ABD ve diğer ilgili ülkelerin de katılabileceği görüşünde olduğu açıklandı.■